

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bc. Lucie Hanzlová

**PROJEKT NA POSÍLENÍ SPOLUPRÁCE RODINY
A ŠKOLY PROSTŘEDNICTVÍM REGIONÁLNÍCH TRADIC**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jitka Petrová, PhD.

OLMOUC 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 20. 4. 2015

.....

Poděkování

Zde chci poděkovat vedoucí diplomové práce PhDr. Jitce Petrové, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky a za odborné vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a příteli a všem dalším lidem, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	6
1 FRÝDEK-MÍSTEK.....	8
1.1 HISTORIE MĚSTA.....	9
1.1.1 Nejstarší osídlení Frýdecko-Místecka	9
1.1.2 Počátky a rozvoj Frýdku.....	10
1.1.3 Počátky a rozvoj Místku	13
1.1.4 Sloučení Frýdku a Místku.....	16
1.2 Významné památky	17
1.3 Nářečí na Frýdecko-Místecku.....	19
2 REGIONÁLNÍ TRADICE	20
2.1 Vymezení pojmů.....	20
2.2 Původ svátků a tradic	21
2.3 Jarní tradice a svátky.....	24
2.3.1 Vynášení Moreny	24
2.3.2 Velikonoce.....	24
2.3.3 Filipojakubská noc.....	26
2.3.4 Máje.....	26
2.3.5 Den matek.....	26
2.4 Tradice a svátky v létě	27
2.4.1 Svatojánská noc	27
2.4.2 Sklizeň ovoce.....	28
2.5 Tradice a svátky na podzim	28
2.5.1 Svatý Václav.....	28
2.5.2 Dušičky.....	29
2.5.3 Posvícení.....	29
2.5.4 Svatý Martin	30
2.5.5. Svatá Barbora	31
2.5.6. Svatý Mikuláš.....	32
2.5.7. Svatá Lucie	32
2.6 Zimní tradice a svátky.....	33
2.6.1 Vánoce	33
2.6.2 Tři králové	35
2.6.3 Hromnice	35
2.6.4 Masopust.....	36
2.6.5 Karneval	36
3 TRADICE V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	38
3.1 Tradice v klíčových kompetencích	38

3.2 Tradice ve vzdělávacích oblastech.....	39
3.2.1 Tradice ve vzdělávací oblasti Dítě a společnost.....	40
3.2.2 Tradice ve vzdělávací oblasti Dítě a svět	40
4 SPOLUPRÁCE MEZI RODINOU A MATEŘSKOU ŠKOLOU	42
4.1 Vymezení pojmů spolupráce, rodina, mateřská škola	42
4.2 Funkce rodiny	43
4.3 Funkce mateřské školy.....	44
4.4 Spolupráce rodiny a mateřské školy	45
5 SPOLUPRÁCE RODINY A MATEŘSKÉ ŠKOLY V OBLASTI TRADIC Z POHLEDU PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU	47
5.1 Charakteristika vlastního výzkumu, cílů a metod.....	47
5.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	48
5.3 Charakteristika místa výzkumu	48
5.4 Zpracování dat a interpretace výsledků dotazníků	51
5.5 Ověření hypotéz.....	58
5.6 Diskuse k výsledkům výzkumu	59
6 PROJEKT „SLAVÍME MASOPUST“	61
6.1 Vymezení pojmů projekt, projektová metoda, projektová výuka.....	61
6.1.1 Projekt.....	61
6.1.2 Projektová metoda	61
6.1.3 Projektová výuka	62
6.2 Vlastní projekt „Slavíme Masopust“	62
6.2.1 Cíle projektu	62
6.2.2 Hlavní záměr projektu	63
6.2.3 Postup	63
6.2.4 Realizace.....	64
6.2.5 Vyhodnocení projektu	67
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM TABULEK	73
SEZNAM GRAFŮ.....	74
SEZNAM PŘÍLOH	75
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	76

ÚVOD

Tradice se v české kultuře pomalu ale jistě vytrácejí, v běžných domácnostech se slaví především komerční svátky, mezi které patří Velikonoce, Vánoce nebo Valentýn. V dnešní moderní době se jen málokdo osobně setká s tradicí vynášení Moreny nebo s posvícenskou tradicí. Existují však mateřské školy, které mají Školní vzdělávací program (ŠVP) zaměřený právě na oslavu méně známých českých tradic. Prostřednictvím prožitkového učení seznamuje taková mateřská škola děti předškolního věku s regionálními tradicemi. Cílem diplomové práce bylo posílit spolupráci rodiny a školy prostřednictvím regionálních tradic.

Regionální tradice se dají dětem velmi dobře přiblížit, popsat jejich význam, protože většina tradic vychází z pohanských oslav, které jsou založeny na přírodních jevech. A příroda je dětem blízká, protože ji máme neustále kolem nás. Mnoho tradic se váže k oslavám slunovratu. Slunovrat je stejný přírodní jev dnes jako před sto lety. Akorát lidé se více odpoutávají od přírody a na dané oslavy zapomínají. Proto je přínosem, že existují mateřské školy, ve kterých se snaží občas „zastavit čas“ a připomenout, že na světě stojí za zmínku mnoho jiných svátků a tradic, než jsou ty komerční. Tyto svátky i mnohé další regionální tradice okolí Frýdku-Místku jsou popsány v teoretické části diplomové práce.

Diplomová práce je rozdělena do 6 kapitol, mezi kterými je i výzkum, kterého se účastnili rodiče dětí vybrané mateřské školy a také projekt zaměřený na regionální tradice, který byl v této mateřské škole uskutečněn. Cílem teoretické části bylo popsat tradice a místo, ve kterém se mateřská škola nachází a popsat pojmy, jež se pojí ke spolupráci rodiny a školy. V empirické části bylo cílem ověřit, zda by byli rodiče nakloněni větší spolupráci s mateřskou školou při oslavách regionálních tradic. V praktické části bylo cílem navrhnout projekt, který by aktivněji zapojil rodiče do oslav regionálních tradic v ŠVP a tím by posílil spolupráci rodiny a mateřské školy.

První kapitola je věnována popisu města, ve kterém se mateřská škola nachází. Jedná se o město Frýdek-Místek. Je zde uvedena historie od nejstarších dob samostatných obcí Frýdku a Místku, přes jejich sloučení v roce 1943 až po současnost. Také je zde zmíněno lokální nářečí. Většina poznatků o historii města byla využita z nejnovější dostupné literatury.

Následující kapitola nás uvede do světa svátků a tradic, které se vyskytovaly kdysi hojně, teď už méně často. Dozvíme se, proč se vlastně některé svátky slaví, a vysvětlíme si základní pojmy. V kapitole jsou uvedeny svátky a tradice v průběhu jara, léta, podzimu a zimy.

Třetí kapitola rozebírá obsah tradic v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV), který je závazným dokumentem pro mateřské školy. Tradice jsou obsaženy jak v klíčových kompetencích, tak ve vzdělávacích oblastech, především se jedná o oblasti Dítě a společnost a Dítě a svět.

V další kapitole je uveden termín spolupráce rodiny a mateřské školy, vymezení pojmů rodina, mateřská škola a spolupráce. Dále jsou zde uváděny funkce rodiny a mateřské školy a jedna z podkapitol popisuje spolupráci rodiny a školy v rámci zákonů, také z pohledu RVP PV a uvádí se zde oblasti spolupráce.

Následný výzkum slouží jako mapování terénu pro tvorbu projektu, zaměřený na posílení spolupráce rodiny a školy prostřednictvím regionálních tradic. Výzkum i projekt se uskutečnil ve výše zmiňované mateřské škole, jež se snaží dětem přiblížit regionální tradice a zvyky.

1 FRÝDEK-MÍSTEK

Město Frýdek-Místek se nachází v Moravskoslezském kraji v podhůří Beskyd v okrese Frýdek-Místek s počtem obyvatel 58 304 k 1. 1. 2014, z toho v části Frýdek žije 31 686 obyvatel a v části Místek 21 009 obyvatel. Počet obyvatel žijících na území města Frýdku-Místku postupně klesá od roku 1991, kdy zde bylo při sčítání lidu zjištěno 65 029 trvale žijících obyvatel na tomto území. Okres Frýdek-Místek se skládá ze 71 obcí. Na severu se setkává s okresem Ostrava – město a okresem Karviná, na západě s okresem Nový Jičín, na jihozápadě s okresem Vsetín. Na jihovýchodní straně je hraniční se Slovenskem a na severovýchodní straně s Polskem.(Adamec, 2014). Vzhledem k jeho geografickému umístění se mu přezdívá Brána Beskyd. Zajímavostí je, že město rozděluje řeka Ostravice, která udává hranici mezi Moravou a Slezskem, tudíž část Frýdek se nalézá ve Slezsku a Místek na Moravě. Stejně tak, jak se zde střetávají dvě národnosti, protínají se zde i nářečí. Nejvýraznější vliv zde má nářečí lašské. Jelikož se město rozkládá na hranicích Moravy a Slezska, bylo zde rušno, co se týče obchodních cest a hospodářského života. (Buzek, 1986).

Zdejší území má bohatou historii, přesto oficiálně vzniklo poměrně nedávno, před pouhými 71 lety spojením dříve dvou samostatných celků Frýdku a Místku, i když snahy o sloučení byly datovány již o dvě desítky let dříve. Z historických pramenů lze tedy čerpat vždy samostatně o událostech týkajících se Frýdku, či jen Místku. Dlouholetá správní samostatnost Frýdku i Místku se projevila i po spojení těchto dvou celků kdy se zdejší obyvatelé dlouho hašteřili rozdělením na Frýdečany nebo Místečany ve smyslu čirého lokálního patriotismu v důsledku historie regionu. Od doby sloučení města vyrostly již tři nové generace lidí a dnešní obyvatelé považují město již skutečně za jeden celek a případné přiřazování k Frýdečanům nebo k Místečanům už změnilo svůj původní záštiplný význam, spíše ho pokládáme za neškodné hašteření.

Město po složitějším historickém vývoji hledalo dlouho svou identitu, snad ji našlo dnes spolu s nástupem mladé generace, která mimo jiné vytvořila i neoficiální městskou hymnu Fajne mjesto. Současné generaci ve Frýdku-Místku také záleží na historickém odkazu našich předků, jak se ukázalo při podepisování petic proti bourání víceúčelové sportovní haly nebo proti demolici Landdsbergerovy prádelny. Na příkladu města Frýdku-Místku můžeme vidět, jak historie regionu ovlivňuje myšlení a způsob života většiny lidí. (Adamec, 2014)

1.1 HISTORIE MĚSTA

1.1.1 Nejstarší osídlení Frýdecko-Místecka

Z pravěkých dob se našlo málo archeologických nálezů, které by věrohodně potvrdily osídlení na tomto území. Většina archeologických nálezů a údajů, které se dochovaly, tvoří dodnes součást sbírek Muzea Beskyd a to především zásluhou lékaře, muzejníka, vlastivědného pracovníka a amatérského archeologa Antonína Přecechtěla. Hlavně díky němu vzniklo místecké městské muzeum a právě on sepsal první přehledné pojednání o pravěku Frýdecko-Místecka. Na jeho podnět byly provedeny průzkumné výkopy v okolí. Dosavadní absence archeologických nálezů ze starší i střední doby kamenné (paleolitu) poukazuje na to, že oblast Pobeskydí nebyla příliš vhodná pro lovce a sběrače tohoto období tak, jako například jeskyně Šipka. Významné pro Frýdek-Místek je období mladého paleolitu, jelikož odtud pochází zatím nejstarší důkazy o osídlení tohoto území- drobné štípané kamenné nástroje. Z doby mezolitu se prozatím nenašly žádné nálezy, i když výskyt kamenných nástrojů z této doby je potvrzen v okolí Bohumína a na Příborsku. Počátky mladší doby kamenné jsou spojeny s kulturou s lineární keramikou, během starší doby eneolitu se do prostoru Moravy a Slezska rozšířila od západu kultura nálevkovitých pohárů, která je charakterizována řadou opevněných sídlišť a na střední Moravě také pohřbíváním pod Mohylami. K pozdnímu eneolitu patří kultura se šňůrovou keramikou, konec eneolitu spojujeme s kulturou zvoncovitých pohárů, která se rozšířila po celé Evropě. Na Frýdecko-Místecku se z této doby našlo několik nálezů, například broušená sekera či keramika. Podhůří Beskyd bylo v pravěku osidlováno menší intenzitou, zřejmě se zde projevila skutečnost, že řeky Ostravice a Olše představovaly pomezí území, které separovalo dvě významná centra osídlení a to moravské úvaly inklinující k Podunají a oblast slezsko-malopolskou. (Adamec, 2014)

Z pozdější doby bronzové byly nalezeny různé šperky, sošky, vázy a misky nebo mimo jiné také první mince. Byly zde také nalezeny staré římské mince, které dokazují přítomnost římských legionářů na tomto území, zřejmě z dob, kdy táhli na sever k Baltu. Už od těchto dob byla oblast významnou obchodní tepnou z jihu na sever, či z východu na západ. Postupně zde začínaly vznikat první osady, nejdříve zemědělského typu, později řemeslného typu a docházelo ke společenskému rozvoji. Jelikož se území původního Frýdku-Místku nacházelo na řece Ostravici, která představuje zemskou hranici mezi Moravou a Slezskem, objevovalo se zde mnoho národnostních rozbrojů. Tuto oblast si chtěli přivlastnit jak knížata

Velkomoravské říše, později panovníci Českých zemí, tak Těšínská či Opolská knížata. Během snad celého vývoje měst zde přetrvával významný vliv Germánců ze severu, o čemž vypovídají i některé poněmčené názvy tehdy vznikajících měst. Pro příklad Místek-Friedeberg nebo Newenstein (Nové Město či Místko). Díky opatření Přemysla Otakara II., který v roce 1256 ustanovil tuto hranici tvořenou řekou Ostravicí jako hranici mezi zemí Moravskou a piastovským opolským knížectvím, místní nepokoje ochably. (Grobely, 1968)

1.1.2 Počátky a rozvoj Frýdku

Není přesně znám datum založení Frýdku, protože se z této doby nedochoval dostatek písemných ani hmotných důkazů. Město Frýdek leží na pravé straně řeky Ostravice, tedy ve Slezské části Frýdku-Místku. Řeka Ostravice rozděluje tyto dvě části města dodnes, stejně jako vytváří odpradávnou hranici mezi Moravou a Slezskem. (Peter, 1997)

Počátky obce Frýdek se pojí s dnes již neexistující osadou Jamnice, která náležela k osadám těšínského knížete s horníky – jamníky, kteří hledali železnou rudu. 18. února v roce 1327 uzavřel těšínský kníže Kazimír lenní svazek s českým králem Janem Lucemburským, kde bylo uvedeno, že Kazimír přijímá jako léno mimo jiné i město Jamnice. Velmi významná byla obchodní cesta, která vedla v okolí Jamnice přes zemskou hranici mezi moravským markrabstvím a knížectvím těšínským. Původní jamnická tvrz byla zřejmě přebudována na gotický hrad, pod nímž bylo mezi lety 1327-1333 na zeleném drnu založeno město Frýdek. Namísto hradu stojí dnes frýdecký zámek. (Polášek, 1998)

Během 15. století se stal Frýdek centrem panství s udělením důležitých práv (právo soudní, odúmrtí a právo mílové), v roce 1423 se stal také centrem hospodářského života. Finanční tíseň donutila těšínská knížata už v roce 1434 Frýdek i s okolními vesnicemi dát do zástavy. Časté střídání feudálních pánů vedlo k hospodářskému úpadku celého kraje. Ze zástavy byl Frýdek vyplacen až v roce 1492 a jménem knížete zde vládl úředník, kterému podléhal rychtář, purkmistr a městská rada. (Juřák, 2002)

Následně se v letech 1492-1545 Frýdek dostal pod přímou správu těšínských knížat, potom mu do roku 1554 vládli Pernštejnové, kterým město vděčí za značné rozmnožení městského majetku. Ale po smrti knížete Bedřicha Kazimíra Těšínského bylo Frýdecko prodáno pro své vysoké knížecí dluhy se souhlasem císaře jako menší stavovské panství bratřím z Lohova. Biskupství olomoucké s tímto postupem nesouhlasilo a roku 1581 koupil

celé frýdecko-míšecké panství biskup Stanislav Pavlovský. Výnosy z tohoto panství byly mizivé a tak již za tři roky (1584) prodal biskup Frýdecko Bartoloměji Bruntálskému z Vrba (Samek, 1994). Během let 1607 a 1624 postihla Frýdek morová epidemie. V roce 1626 zahynulo 80 lidí během obsazení a vyrabování města vojáky generála Mansfelda. Roku 1636 byl Frýdek prodán Bruntálštími z Vrba i s panstvím Jiřimu, hraběti z Oppersdorfu. Další utrpení čekalo Frýdek i nadále zásluhou válečných událostí, především od roku 1642, kdy se na Moravě dostala vojska pod velením švédského generála Torstenson. Roku 1645 završila postupný úpadek městského hospodářství další morová epidemie (Polášek, 2000).

Po ukončení třicetileté války se začalo město hospodářsky zvedat. Hospodářský rozvoj však netrval příliš dlouho. Sotva se město vzpamatovalo z třicetileté války, postihl Frýdek jeden z nejničivějších živlů pro středověká města- požár. Dne 12. dubna 1688 vyhořela většina vnitřního města spolu s předměstím, zámek, školou, farou a farním kostelem. Velká část obyvatel města byla najednou bez přístřeší, několik lidí přišlo o život. Sotva se měšťané stačili vzpamatovat, vypukl v roce 1702 nový požár, který těžce poškodil radnici, faru a část města (Kotásek, 2008). V tomto období vládli už ve Frýdku jeho noví majitelé, a to sice hraběcí rodina Pražmů, která spravovala panství od roku 1699. V jejich rukou zůstalo téměř sto let. S lidovým odbojem proti Pražmům je spjat zbojníka Ondráše z Janovic, kterého podle tradice nějakou dobu na frýdeckém zámku věznili. V roce 1797 přešlo město do majetku Habsburků a u nich zůstalo až do roku 1918. Poslední z nich byl germanizátor arcivévoda Bedřich (z Bezručových básní známý „markýz Gero“). Na počátku 19. století měl Frýdek s horním i dolním předměstím 458 domů a 2 268 obyvatel. K zámecké jurisdikci patřily panský dvůr, papírna, pivovar a 75 domů na předměstí s 530 obyvateli. Před koncem poloviny 19. století měl Frýdek 512 domů a 925 bytových stran, z nichž 151 se zabývalo zemědělstvím, 222 řemesly a 545 obojím. Svobodných měšťanských hospodářství stálo ve městě 421. Žilo zde 3 993 obyvatel. Většina domů byla postavena z tvrdého materiálu, ojediněle zůstaly dřevěné domy na Hluboké a Blatné ulici a v okolí Mariánského kostela, střechy se pokrývaly převážně štípaným dřevěným šindelem. K nejvýraznější proměně města došlo po katastrofálním požáru 11. dubna 1848, kdy se oheň rozšířil z čísla 106 po celém městě. Celkem shořelo 114 domů, v dolním předměstí shořelo 19, na horním 41 a zbytek shořel ve vnitřním městě. Požár zničil nejvýznamnější budovy včetně farního kostela, fary a radnice. Žáru podlehl i pět zvonů v kostelní věži. V té době mělo město dva hostince, další hostinec stál na předměstí. Byly zde dva pivovary, vrchnostenský dvůr a palírna lihu, dvě cihelny,

soukenická valcha a prvních pět mechanických tkalcoven. S neblahými následky požáru se město vzpamatovávalo ještě celou druhou polovinu 19. století. (Polášek, 1998).

Kromě toho, že město zasáhlo v 19. století ničivý požár, vznikalo ve Frýdku mnoho nových staveb. K velmi známým a architektonicky povedeným stavbám města patří dodnes budova školy Pod sovou, která byla postavena během pouhých desíti měsíců roku 1889. Také se začala budovat železnice a to od roku 1871. O rok později byl založen Sbor dobrovolných hasičů. (Peter, 1997). Prvním z českých spolků ve Frýdku byl však Český čtenářský spolek založený v roce 1863 a krátce nato byl v roce 1864 pro rusofilské tendence rozpuštěn. V roce 1970 vznikla Občanská beseda, jejíž členové podnikali výlety do blízkého okolí, pořádali pěvecká vystoupení a taneční zábavy. Roku 1899 byl založen Dámský odbor Matice osvěty lidové, který organizoval především divadelní představení a zájezdy pro děti. Tělocvičná jednota Sokol byla založena 14. 9. 1895, jeho ženská odnož byla založena roku 1912. Zpočátku neměli její členové kde cvičit, tak byli nuceni trénovat v různých místnostech po městě, než se ve třicátých letech postavila Sokolovna. Od svého vzniku se členové Sokola věnovali vzdělávací a osvětové činnosti, jeho součástí byl pěvecký a divadelní kroužek. Sokol fungoval do dubna 1941, kdy byla jeho činnost zastavena, nicméně po 2. světové válce byl opět obnoven. (Juřák, 2002).

Od roku 1884 se frýdecká radnice dostala do rukou německých pánů, přesto došlo k několika pokusům znovu vnést český jazyk do jednání německého zastupitelstva města. Boj o prosazování práv české většiny proti německé menšině, která se nestyděla využívat v národnostních sporech své hospodářské moci, trval až do roku 1918, kdy vznikla Československá republika a to přispělo ke konečnému vyřešení problému. (Frýdek- Místek, 1983). Mezi lety 1869 a 1928 byl Frýdek samostatným statutárním městem s magistrátem a to znamenalo, že mohl na svém území vykonávat pravomoci, které obvykle příslušely okresním úřadům. (Juřák, 2002).

Přelom 19. a 20. století ve Frýdku se nesl ve znamení založení a rozvoje dělnického hnutí. Silný vliv na situaci ve městě měly dělnické organizace, které vznikaly ve velkých průmyslových podnicích. A to zejména na dolech ostravskokarvinského revíru, kde pracovalo mnoho dělníků z města i blízkého okolí a odkud se přenášely pokrokové myšlenky. K přímému rozvoji dělnických organizací došlo ve zdejších závodech poměrně pozdě. Ve Frýdku se konec 1. světové války projevil především ostrými rozbroji mezi starým německým vedením města a Národním výborem ustaveným z českých zástupců dne 31. října

1918. Dosavadní německé správě se nechtělo úřad opustit a tak si musel odstoupení vynutit až český dobrovolnický oddíl z Těšína. Největší vliv na politiku tehdejšího města získala sociálně demokratická strana. V letech 1929 až 1933 zde ve Frýdku zasáhla, tak jako ve světě, velká hospodářská krize. V podniku Karlova huť proběhly dvě stávky. Ta, která proběhla v roce 1930, byla jednou z mála vítězných stávek v období průmyslové krize. Léta krize byla poznamenána několik let trvajícím bojem dělníků v textilních továrnách ve Frýdku a Místku. Organizovaly se stávky, demonstrace, i hladové pochody nezaměstnaných. Všechny tyto akce bezohledně pronásledovaly složky státního aparátu, dělnické demonstrace rozháněli policisté. Situace prudkých politických rozmíšek se zčásti uklidnila s koncem hospodářské krize, kdy už město řešilo jinou hrozbu, když Německo rozpoutalo začátek druhé světové války. (Frýdek-Místek, 1983)

1.1.3 Počátky a rozvoj Místku

Přesné datum založení města Místku není známo. Z dochovaných písemností si můžeme odvodit nanejvýš přibližné časové rozmezí, v němž k zakladatelskému počínu došlo. Název města se do písemností dostal často o několik let či desítek let později, až když z obce plynuly vlastníkově města pravidelné příjmy. V případě Místku se jednalo o původní název Friedberg. Důležitou roli zde sehrála řeka Ostravice, která tvořila nejprve hranici mezi českým přemyslovským státem a piastovským Polskem, následně tvořila zemskou hranici, jež odděluje oblast Moravu a slezské těšínské knížectví. První písemná zmínka o hranici se nachází v listině z roku 1256, kde byla sepsána dohoda mezi králem Přemyslem Otakarem II. a opolským knížetem Vladislavem. V listině se však ještě název obce nevyskytuje. (Adamec, 2014).

Zakládací listina města Místku nebyla nalezena a je možné, že žádná listina ani neexistovala. První zmínka o obci Místku se nám objevila až 29. listopadu 1267 v závěti olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburgu. Město vzniklo zřejmě krátce před tímto datem v rámci Brunovy kolonizační činnosti místní půdy. Právě v této listině, která byla biskupovým testamentem, se můžeme dočíst o existenci trhové vsi Friedberku se 40 lány pozemků (přibližně 200 ha). Název pochází z němčiny a v průběhu let se postupně vyvíjel. Existuje zde hypotéza, že název Friedberk mohl být založen již o pár desítek let dříve za předchůdce olomouckého biskupa Bruna, který nesl jméno Konrád z Friedberku. Kromě shodného jména

neexistuje žádná zpráva, jež by založení města biskupem Konrádem potvrzovala, ale historické prameny tuto tezi spíše vyvracejí. (Linhart, 1929).

Středověký předchůdce Místku se rozprostíral na území patřící svou polohou k významné obchodní trase, které se říkalo jantarová stezka. Stezka vedla z centra Moravy až do Krakova. Díky rozvoji místního obchodu zřejmě získal Friedberk status města, i když bližší okolnosti pro tento krok nejsou známy. (Adamec, 2014).

Město moc dlouho pod olomouckými biskupy nezůstalo. Již v roce 1288 bylo spolu s několika jinými vesnicemi přiděleno lénem bratřím Dětrichovi, Jindřichovi a Erkembertovi z rodu Stangů, kteří později kolonizovali území mezi Místkem a Frýdlantem. Vytvořil se tak základ pozdějšího tzv. frýdlantsko-místeckého léna. Potomci Stangů drželi toto léno až do 60. let 14. století. V písemném dokumentu z této doby se předchůdce Místku nazýval Vridberg. (Polášek, 1998). V domácích válkách v letech 1387 – 1400 byl pravděpodobně Místek (Friedberg) zničen, i když historické prameny z těchto dob mlčí. Postupně se začínalo objevovat městečko pod názvem Newenstetil (Nové Městko nebo Místko). První zpráva, která uvádí nový název města, pochází z roku 1402. Tehdy spadalo město pod těšínské knížectví. Název Friedberg se však neztratil z historických pramenů, objevil se například v 16. století. Místek měl na počátku 15. století 42 domů a byl tedy přibližně dvakrát menší než Frýdek. Konečně z roku 1505 pochází název „Miesteczke zbožie“. Roku 1522 byla dána listina biskupa Stanislava I. „městečku Místku, jinak Frydburku“. Později se název městečka ustálil na Miestko, Místko a naposledy Místek. (Linhart, 1929).

V roce 1581 biskup Stanislav Pavlovský vykoupil Místek jako léno, připojil je k panství hradu Hukvaldy a potvrdil městu privilegia s podmínkou, že obyvatelé města budou katolíky. Byla zde vyhrocená situace kvůli tomu, zda patří Místek na území slezských stavů nebo biskupům na Moravě. Do sporu musel posléze zasáhnout i císař Rudolf II. (Hosák, 2004).

V roce 1580 měl Místek 104 domů a asi 700 obyvatel. Místek zpočátku trpěl nepříjemnou konkurencí vyspělejšího Frýdku, i v Místku však docházelo k postupnému rozvoji. Začaly se objevovat první cechy- soukenictví, hrnčírství, rozvíjelo se rybníkářství a město mělo právo pořádat jarmarky. Z řemesel se zde objevili soukeníci, hrnčíři, ševci, řezníci, nožíři a mlynáři. Ve městě se pořádaly tři výroční trhy, které však nestačily a tak Stanislav Pavlovský udělil městu právo na čtvrtý jarmark. K přerušení svazku obou měst

a panství došlo v roce 1584, kdy olomoucký biskup Pavlovský Frýdecko odprodal a Místek spolu s okolními vesnicemi připojil k hukvaldskému panství. (Juřák, 2002).

Održení Místku od těšínského knížectví a jeho spojení s hukvaldským panstvím bylo pro město hospodářsky výhodné. Znamenalo to totiž částečné omezení vlivu ekonomicky silnějšího a většího Frýdku. Rozvoj Místku se zpomalil kvůli hektickým událostem v 17. století. Už v roce 1602 město zničil oheň a zanedlouho v roce 1625 zasáhl i mor. Jen částečnou satisfakcí na utrpěné škody bylo právo svobodného obchodu se solí. Právo tehdy udělil místeckým za věrnost biskup Dietrichštejn. Boje třicetileté války zanechaly podobné stopy jako v sousedním Frýdku. Konkrétní písemné zprávy o daném období v Místku se bohužel nedochovaly. Další požár zasáhl Místek v roce 1669, ale v roce 1675 mělo již město opět 137 domů. Z tohoto období se zachovala cechovní privilegia soukeníků, hrnčírů, kožešníků, řezníků a privilegia spojeného cechu, jehož příslušníky byli stolaři, kováři, koláři, zámečníci, bednáři a další řemeslníci. V roce 1728 pracovalo ve městě 52 soukenickým mistrů a o čtyři roky později 14 tkalců. Těžká rána postihla Místek za prusko-rakouské války v roce 1741. Tehdy místečtí obyvatelé spolu s Valachy povolanými k ochraně moravské zemské hranice neúspěšně zaútočili na pruskou posádku ve Frýdku. Prusové se v odvěť zmocnili Místku, tři dny jej plenili, zabili 18 osob a vypálili 14 domů na náměstí. I z této rány se Místek postupně zotavil a v roce 1762 měl již 301 domů a 8 cechů – soukeníky, tkalce, ševce, řezníky, krejčí, hrnčíře, kováře a kožešníky. Nejvíce se ve 2. polovině 18. a v 19. století rozvíjelo textilní odvětví, které tvořilo základnu pro vznik místního textilního průmyslu. V národním hnutí měl Místek kvůli svému příznivému národnostnímu složení poněkud snazší situaci než Frýdek. V čele Místku stála česká inteligence a formující se česká buržoazie. Prvním důležitým průlomem do pozic německé buržoazie bylo založení Hospodářského spolku v Paskově v roce 1862 jako ekonomické základny českého národního hnutí. Nemalá úloha v tomto procesu připadla českému divadlu, jehož první představení se v Místku hrálo roku 1864. Organizační základnou místeckého národního hnutí se stala Občanská beseda, založená roku 1865. (Frýdek- Místek, 1983).

Podle Linharta (1915) žilo v 80. letech 19. století v Místku přes 4000 Čechů a jen něco málo přes 900 měšťanů se hlásilo k německé národnosti. Důležitou oblastí, v níž se střety projevovaly nejvýrazněji, bylo školství. Česká inteligence a drobná buržoazie založila v Místku roku 1881 Zimní rolnickou školu. Oporou českého buržoazně národního hnutí se stala Ústřední matice školská v Praze. O založení jejího odboru v Místku se začalo uvažovat už roku 1883. Boj o zřízení samostatné české školy v Místku vyvrcholil v roce 1895

otevřením Českého matičního gymnázia. Národnímu uvědomění napomáhaly i další české spolky, např. Sokol, jehož členové poprvé veřejně vystoupili roku 1887, a místní ochotnické divadlo vystupující od roku 1891. Začátkem 80. let 19. století se v Místku projeví snahy české buržoazie o hospodářskou emancipaci. Ve druhé polovině 19. století zde vznikaly obdobně jako ve Frýdku textilní továrny, z nichž nejvýznamnější vlastnily firmy Landsberger a Lemberger. Ekonomická aktivizace se projevila také v tom, že se Místek stal sídlem Hospodářské jednoty severovýchodní Moravy a od roku 1885 i Národní jednoty pro východní Moravu. Dělnické hnutí se ve svých počátcích rozvíjelo v úzké spojitosti s dělnickým hnutím ve Frýdku a hlavně v Lískovci. Významně zasáhly do jeho historie události kolem stávký v roce 1890, kdy se ukázalo, že organizovanost dělnictva není dostačující. Dělníci se dali provokatéry strhnout k antisemitským výtržnostem, což umožnilo bezpečnostním orgánům tvrdě zasáhnout. (Frýdek-Místek, 1983).

Převzetí moci po rozpadu rakousko-uherské monarchie v roce 1918 proběhlo v Místku poklidněji než ve Frýdku. Naprostá převaha českých obyvatel způsobila, že už 29. října uvítat početný zástup občanů shromážděných na místeckém náměstí státní samostatnost. Dne 31. října se utvořil z předních zástupců českých politických stran Národní výbor a 2. listopadu na společné schůzi českých a německých zástupců města bylo ujednáno, že správu povedou pouze čeští zástupci. Dne 14. března 1939 došlo v kasárnách 8. pěšího pluku „Slezského“, umístěných v bývalé Čajánkově textilní továrně v Místku, k ozbrojenému střetnutí mezi československými vojáky a postupujícími okupačními jednotkami německé armády. Bylo to tehdy jediné ozbrojené střetnutí vojenských jednotek při obsazování České republiky. (Kronika Frýdek-Místek)

1.1.4 Sloučení Frýdku a Místku

První vážněji míněné snahy o sloučení měst Frýdku a Místku se objevily roku 1919. Magistrát části Frýdek tehdy rozeslal dotazníky zastupitelstvům obcí, se kterými se město mělo sloučit – obci Sviadnov, Lotrínkovice, Zelínkovice, Malé Kunčice, Hodoňovice, Baška, Staré Město, Panské Nové Dvory, Dobrá a Lískovec. Některé však se sloučením nesouhlasily a tak couvl i Místek a tento pokus o sjednocení se nezdařil. Řeka Ostravice tvořila zemskou hranici do 1. prosince 1928, kdy byla reorganizací státní správy Morava a Slezsko sloučeny v zemi Moravskoslezskou. (Polášek, 1998).

V následujících letech se o této záležitosti vedly diskuse spíše na stránkách tisku, padaly například návrhy, že by se sloučené město mělo jmenovat Bezručov podle básníka Petra Bezruče, který ve městě pracoval. Města byla spojena až vlivem německé okupační správy 1. ledna 1943. Přidaly se i obce Sviadnov, Lískovec a Staré Město pod společným názvem Frýdek. V roce 1945 se název změnil na Frýdek-Místek, roku 1950 zase na Místek, poté na Místek-Frýdek a konečně 1. ledna 1955 vznikl definitivní název města Frýdek-Místek bez okolních obcí. (Juřák, 2002).

1.2 Významné památky

V části města Frýdek se nachází několik památných staveb, které stojí za povšimnutí.

Ulice Hluboká patřila k historickému centru Frýdku. V 80. letech 20. století bychom zde našli zachovalé tři polodřevěné domy z konce 18. století. Domy však dlouho chátraly. Město je nechalo opravit dle původních předloh z roku 1796 a tak zde v současnosti stojí opět úhledné domy.

Zámecké náměstí a Frýdecký zámek patří od roku 1992 do památkové zóny. Mnohé domy mají zachované pozdně renesanční či barokní jádro. Frýdecký zámek, který se na Zámeckém náměstí nachází, je pro Frýdek typickou dominantou, která je vyobrazena i na pohlednicích města ze starších dob. Zámek býval původně gotický hrad. V 17. století byl opraven a rozšířen o předzámčí a kapli. V polovině 19. století byl vybudován menší přírodně krajinářský park. V současné době se v zámku nachází Muzeum Beskyd.

Bazilika Minor Navštívení Panny Marie byla postavena v letech 1740-1777 na místě původní dřevěné kaple. Jedná se o významné poutní místo z dob baroka. V roce 1999 byl povýšen na basiliku minor papežem Janem Pavlem II. Lidé ji nazývají lidově Mariánský kostel.

Budova bývalé spořitelny byla postavena v roce 1901, její secesní interiér navrhoval vídeňský architekt Hassman. V současnosti zde sídlí Magistrát města Frýdku-Místku a kavárna Radhošť, kde se konají různé plesy či taneční večery.

Městské hradby patří k dalším významným památkám města. Zbytky městských hradeb se nachází na ulici Na Blatnici. Středověké hradby pochází z první poloviny 14. století.

Židovský hřbitov se nachází na Slezské ulici, byl založen roku 1882, byl společný pro obec Frýdek i Místek.

Hostinec U Křivého psa dodnes stojí na ulici Na Veselé, tento barokní dům pochází z druhé poloviny 18. století. Osmého února roku 1800 zde byl ubytován významný ruský vojevůdce Suvorov, když tudy projížděl z italsko-švýcarského tažení. 27 a 28. Zářím 1805 zde přenocoval další ruský vojevůdce Kutuzov, který se účastnil bitvy u Slavkova, jež dopadla Napoleonovým vítězstvím.

Z Místeckých památek se dochovalo také několik historicky významných staveb.

Náměstí Svobody je typické svým čtvercovým půdorysem a vede z něj šachovnicová síť ulic. Od r. 1992 je památkovou zónou. V 60. letech minulého století probíhala rozsáhlá přestavba Místku, při které zanikla většina historických domů kolem náměstí. Zachovalo se podloubí.

Kostel sv. Jana a Pavla stojí na Janáčkově ulici a byl postaven v letech 1763-1769. Nachází se zde socha sv. Rocha z roku 1731 a sousoší Ukřižování Krista, Panny Marie Bolestné a sv. Jana z přelomu 18. a 19. století.

Kostel sv. Jakuba Většího byl postaven na místě staršího kostela sv. Mikuláše, který při požáru města vyhořel. Stavba byla dokončena roku 1724.

Kostel Všech svatých stojí na Frýdlanstké ulici. Byl postaven mezi roky 1716 až 1730 na náklady manželů Rudolfa a Rozálie Vidomusových jako poděkování za záchranu života před morem. Před kostelem stojí socha sv. Jana Nepomuckého z konce 18. století.

Bývalá pošta se rozprostírá na dnešní ulici U Staré pošty. Je významná tím, že zde v letech 1891 až 1893 působil Petr Bezruč jako poštovní úředník Vladimír Vašek. Jeho působení zde připomíná pamětní deska.

Památník 8. pěšího pluku můžeme vidět na Hlavní třídě. V místech památníku stála Czajánkova kasárna, jejíž 8. pěší pluk se v roce 1939 při okupaci republiky bránil jako jediný v České republice. Konají se zde památkové akce při výročích války.

Národní dům byl postaven roku 1896 architektem Antonínem Tebichem. V současnosti se zde konají plesy, taneční večery i větší kulturní akce. (Juřák, 2011).

1.3 Nářečí na Frýdecko-Místecku

Jazyk, nářečí nás pojí s daným regionem, působí jako srovnávací prostředek toho, odkud pocházíme. Region můžeme označit jako oblast, již pojí stejné znaky, mezi nimi zastává důležitou úlohu i nářečí. Velkou roli zde sehrála obchodní stezka, která přes region vedla a přitahovala lidi z různých zemí, jež mluvili různými řečmi. To vše ovlivnilo zdejší slezskomoravské nářečí. Postupně se nářečí ustálilo. Dnes jej řadíme k východní (ostravské) podskupiny, které má několik charakteristických rysů.

Výskyt měkkých i tvrdých sykavek- *sedym, zeli, s'eno, z'ima*

Různá výslovnost i po ž, š, č, ř- *učitel* nebo *učytel*, *široky* nebo *šyroky*

Samohláska é se po měkkých souhláskách proměnila v i- *mliko*

Zbytky „náhradního zdloužení“- *pjed jahud* místo pět jahod

Původní hláska u slabikotvorného r- *krk* místo krk, *hyrбаты* místo hrbatý

Ve třetí osobě množného čísla je u sloves koncovka a- *robja, leža*

Sloveso být má v přítomném čase složenou formu- *my zme su jeli* místo my jsme jeli

Sedmý pád se pojí s koncovkou om- *s pekařom*

Místy přesahuje příklonné –ch z nářečí slezskopolských- *jach tam byl* místo já tam byl

(Šrámek, 1997)

2 REGIONÁLNÍ TRADICE

V současné přetechnizované době lidé od regionálních tradic spíše upouštějí. Přetrvaly jen některé, jako jsou Vánoce a Velikonoce, které většina obyvatel dodržuje dodnes. Existují nebo spíše už existovaly i jiné tradice, které měly svůj hluboký význam pro tehdejší lidi, především na vesnicích. Mnoho z dávných tradic jsou nositeli lidového moudra našich předků a pokory k životu i k přírodě, jež se z dnešní společnosti pomalu, ale jistě vytrácí. Kreativní pedagogové či rodiče by měli mít tradice na paměti při práci s dítětem, neboť jakési povědomí o zvycích a tradicích našich předků by mělo tvořit část obecného přehledu a vzdělání. Tradice utváří část naší kultury, to, čím jsme. Pojďme si tedy v následujících kapitolách některé tradice a zvyky představit. (Šottnerová, 2008)

2.1 Vymezení pojmů

Tradice

Pojem nalezneme ve slovníku cizích slov jako souhrn společenských, kulturních ustálených zvyků, obyčejů a pravidel, zachovávaných pokoleními, názorů a myšlenek přenášených z generace na generaci. Jedná se o ustálený, zpravidla zděděný zvyk, způsob, zvyklost, rodinná tradice. (Kraus, 2007)

Z pohledu sociologie tradice znamená sociální proces, jehož prostřednictvím jsou kontinuálně předávány z generace na generaci duchovní hodnoty, hodnotové postoje, zvyky, obyčeje a jiné svátky kulturního dědictví včetně sociálních norem, předsudků, stereotypů a vzorů chování v představě, která se předává z generace na generaci. (Geist, 1992)

Procházka (1967) definuje tradice jako zvyky, názory, způsoby chování, které nemají v současné době reálný společenský význam a někdy představují dokonce i konzervativní prvek, který brzdí vývoj dané oblasti. Rozlišuje proto tradice pokrokové a nepokrokové. Autor podává vysvětlení pojmů ústní, lidové podání, které představuje to, co není vyjadřováno písemnou formou, udržuje se z pokolení na pokolení vyprávěním a zachovává takto v lidské paměti. Jedná se o lidové výtvořky slovesné, obřady, zvyky a obyčeje, názory náboženské a to především u národů neznalých písma. (Procházka, 1967)

Tradice vysvětluje Otto (1898) jako zvláštní ústní podání či vypravování z dob dávno minulých, které přechází z pokolení na pokolení ústní cestou, nejsou ustáleny písmem. V širším slova smyslu můžeme pojmem tradice označit vše, co nazýváme moderním slovem folkloru. Jedná se o národní pověsti a pohádky, písně a pořekadla, zvyky, pověry a slavnosti, i výtvořiny řemeslné a umělecké.

S tímto významem se ztotožňuje i D. Šottnerová (2008), která tvrdí, že tradice neboli lidová obřadnost, provázají člověka již od pradávna a slouží ke stmelování lidí, obce i celého národa. Víra lidí je spojena s různými mýty a přírodou. Tradice vnášejí do našeho života jistý řád a pravidelnost, ale také radost, pospolitost a mravní hodnoty.

„Tradice je obvykle chápána jako souhrn společenských a kulturních zvyklostí, událostí, přenášených z generace na generaci. Jde tedy o jednu z forem zachování národního kulturního dědictví, které nám pomáhá vytvářet pocit národního vědomí, národní hrdosti. Dalo by se říct, že náš národ patří k těm, co mohou říci, že většina jejich zvyků a tradic jsou původní a neodvozené.“ (Frolec, 1984, s. 6)

2.2 Původ svátků a tradic

Motlová (2010) ve své knize objasňuje počátky vzniku prvotních obřadů a zvyků. Uvádí, že život našich předků byl závislý na rytmu přírody v jednotlivých ročních obdobích. Rytmus přírody dával charakter i jednotlivým dnům v roce. Závislost na přírodě se odrazila v jejich vztahu k zemi, vodě, slunci. Lidé s mocností přírody nebojovali, ale chtěli si ji naklonit a projevenou úctou usilovali o její přízeň. S tím souviselo i mnoho obřadů a zvyků spojených se zdravím, úrodou a plodností dobytka. Církev hledala způsoby, jak tyto „pohanské“ slavnosti zrušit a lidem přinést svátky nové. Časem se toto povedlo, ale i tak můžeme v křesťanských obřadech rozpoznat stopy původních rituálů. Následně církev sestavila svůj vlastní kalendář se jmény světců, a ten se stal základem pro hospodářský rok. Věřící lid však propojil některé církevní svátky s bujarými oslavami, zvyky, pověrami a magickými rituály. Ty se poté dědily z generace na generaci. Následně část lidových zvyků, které církev doposud tolerovala v době husitství, zanikla. Stejně tomu bylo i v období baroka. I když církev vyžadovala oslavy jen určených svátků, lidé stále udržovali zvyky, které mají původ v předkřesťanských dobách. Postupně se v 19. století začíná objevovat v lidových

tradicích vliv národního obrození a městské kultury. Vědci a literáti se začínají zajímat o hmotnou, slovesnou a duchovní kulturu českého lidu, o její vznik, vývoj, funkčnost a krajové varianty projevů. Ve 20. století se vlivem průmyslu a technických vymožeností život na venkově značně změnil. Lidové tradice se opět vytrácely, popřípadě se změnil jejich význam a forma. Nicméně i přesto jsme si do nového tisíciletí přenesli spoustu krásných tradic, které se stávají součástí našich životů.

Podrobnější vysvětlení má Smolková (2009, s. 4), která vyzdvihuje význam slunce pro obživu člověka a uvádí, že *„tradiční svátky roku byly oslavy spojené s působením Slunce, tedy oslavy zimního a letního slunovratu. Naši dávní předkové vnímali Slunce jako živou bytost, která se k nám buď přiklání a projevuje nám tím svou přízeň, nebo se od Země odklání a člověk musí vyvinout úsilí, aby si znovu její přízeň zasloužil. Základem většiny slavností je tedy prosba nebo projev díky za úrodu a jiné dary matky Země.“*

K historii svátků a tradic se vyjadřuje i Šottnerová (2009, s. 7), autorka mnoha knih věnovaných tomuto tématu. Piše, že *„lidová obřadnost - tradice, zvyky a rituály člověka provázejí od pradávna. Byly silným prostředkem ke stmelování rodiny, obce i celého národa.“* Tyto obřadnosti se vztahovaly k víře, různým legendám a přírodě. V průběhu staletí byly mnohé zapomenuty a dochoval se jen zlomek těch, které přinášejí člověku zábavu a radost. Stejně tak i Langhammerová (2008) uvádí, že převážně pro lid žijící na venkově bylo ve spojení s lidovými tradicemi zásadní střídání ročních dob. To však bylo bráno volněji a nevázano se přímo na datum. Na vše měla vliv daná situace.

Otázkou tradic v současné společnosti se zabývá Langhammerová (2008, s. 6), odbornice na tradiční lidovou kulturu, která uvádí, že *„v současné době se může zdát, že tradice, zejména však lidové zvyky, rychle odcházejí ze scény běžného života. V jistém smyslu je to záležitost obecná, spojená s civilizací a Evropou.“* Podle ní však v naší zemi stále přetrvávají duchovní hodnoty, které naše společnost zdědila od svých předků. V průběhu roku je většinou nevnímáme, ale ve většině rodin se pojí s nejnámějšími svátky v roce a to Vánocemi a Velikonocemi. Některé regiony však dodržují během roku další tradice, které byly pro naše předky samozřejmostí. Dnes jsou často spojovány s turistikou a kulturním děním v obci, jedná se například o masopust, pálení čarodějnic, stavění májů, jízdu králů, poutě, posvícení, hody a další.

Je velmi slibné, že u nás v posledních letech vzniká celá řada institucí a spolků, které se věnují zachování a předávání lidových tradic a národních kulturních hodnot. Autorka

zastává názor, že už děti předškolního věku by měly být prostřednictvím hry, která je pro tento věk nejpřirozenější, seznamovány s lidovou kulturou. Následně se lidové tradice mohou promítat do různých her a aktivit obvyklých pro dětské období. „*Lidová kultura je paměť národa, lidové tance, písně, slovesnost, zvyky a předměty jsou cenným dědictvím, které může být zdrojem poznání, radosti a tvořivé inspirace i pro současného člověka*“ (Šottnerová, 2008, s. 7).

Nejznámější svátky v průběhu roku

- Nový rok (1. ledna)
- Tři králové (6. ledna)
- Hromnice (2. února)
- Karnevaly
- Masopust
- Velikonoce
- Filipojakubská noc (pálení čarodějnic)
- Máje (1. května)
- Den matek (2. květnová neděle)
- Svatojánská noc (21. června)
- Oslavy sklizně
- Svatý Václav (28. září)
- Poutě a posvícení
- Dušičky (2. listopadu)
- Svatý Martin (11. listopadu)
- Svatá Barbora (4. prosince)
- Svatý Mikuláš (5. prosince)

- Svatá Lucie (13. prosince)

- Štědrý den (24. prosince)

2.3 Jarní tradice a svátky

Jaro začíná z astronomického hlediska 20. nebo 21. března, kdy začíná jarní rovnodennost. Závisí to na poloze Slunce. První přísliby jara vidáme zpravidla už v únoru, kdy se začíná postupně oteplovat. Jarní slunce probouzí přírodu ze zimního spánku, začínají se zelenat louky, rozkvétají první květiny. Na začátku tohoto období se lidé kdysi loučili se zimou v podobě vynášení Moreny. Největším svátkem jara jsou bezesporu Velikonoce. Jaro končí zpravidla 21. června, kdy už se pomalu blíží konec školního roku. (Opravilová, Gebhartová, 1998)

2.3.1 Vynášení Moreny

Morena, Mařena, Mořena, Smrtka má různá jména. Morana je slovanskou bohyní smrti. První jarní neděli se Morena se vynáší z vesnice a následně se hodí do vody. Takto se naši předkové loučili se zimou, která obepnula přírodu pouty smrti. Vesničané vyráběli Morenu ze slámy, oblékli ji do hadříků, kolem hlavy jí pověsili korále z vyfouknutých nebarvených vajíček a upevnili na tyč, případně Morenu ověsili pentlemi. Zíbrt (2006) považuje vynášení Moreny za jeden z nejstarších zvyků u nás vůbec, je doložen od 14. století. (Grohmann, 2010)

2.3.2 Velikonoce

Velikonoce jsou svátkem pohyblivým, který se odvíjí od prvního úplňku po jarním slunovratu. Vychází na období 22. března až 25. dubna. Velikonoční týden se také nazývá Pašijový. Historie Velikonoc sahá dávno před vznik církve. Přesto se postupem času stal počtou k umučení a vzkříšení Ježíše Krista. Velikonoce pravděpodobně navázaly na židovský svátek pesach, který připomínal vysvobození Židů z egyptského zajetí. Tento týden se nesl ve znamení her, které měly sice pohanský původ, postupně však dostaly význam církevní. (Troufar, 2001)

Jednotlivé dny Pašijového týdne mají svá pojmenování.

Modré pondělí a Šedivé úterý: Lidé se chystali na vyvrcholení Velikonoc. Ve všech domech probíhal úklid.

Škaredá středa: V tento den vyzradil apoštol Jidáš, kde se Ježíš skrývá. Traduje se, že se na Škaredou středu nesmíme mračit, jinak se budeme mračit celý rok. Podle církve se Ježíš na Jidáše zamračil a ten ho zradil.

Zelený čtvrtek: Barva dne byla určena podle názvu Olivová hora, kde začalo Ježíšovo utrpení. Měli bychom jíst zelné jídlo, abychom byli po celý rok zdraví. Utichají zvony, které se odlétají do Říma. Zvonce se odebíraly i dobytku.

Velký pátek: Nejsmutnější den Velikonoc, Kristus byl ukřižován roku 33 ve věku 33 let. Na Velký pátek platí v církvi mnoho zákazů. Například se nesmělo prát, protože voda je Kristovou krví. Nesmělo se nic půjčovat ani přijímat dar, protože předměty mohly být očarované. Nemohlo se pracovat v zemi, abychom nerušili mrtvé. Na mnoha vesnicích se lidé chodili omýt k potoku, aby byli celý rok zdraví. Pokud člověk nosil košili z nití předených na Velký pátek, ochránila ho před zlými duchy.

Bílá sobota: Představuje poslední den dlouhého půstu. Zvony se „vrátily“ z Říma, lidé vybíhali ven a trásli ovocnými stromy, aby dobře rodily. Na pole se dávala ohořelá posvěcená polínka do tvaru kříže, aby byla velká úroda. Svůj název získala Bílá sobota od křtů dospělých, kteří přijímají křest v bílém obřadním rouchu.

Velikonoční neděle (Boží hod velikonoční). Den Kristova zmrtnýchvstání. Světilo se jídlo, jako např. mladý beránek, uzené maso, vejce, chleba, mazanec. Po dlouhém půstu by mohlo tolik jídla lidem dost uškodit, proto se začalo maso jíst v malém množství už na Velikonoční neděli.

Velikonoční pondělí: K tomuto dni nenáleží žádné křesťanské úkony, proto do popředí vstupují tradice pohanských oslav jara. Velikonoční pomlázka přetrvává dodnes. Koledníci chodí pro výslužku s pomlázkou pletenou z vrbového proutí, dívky a ženy dostanou od mužů pomlázkou na své hýždě či lýtka, aby byly zdravé, v domácnosti se zdobí vajíčky různých barev, které dostanou za odměnu i koledníci. (Šottnerová, 2004)

2.3.3 Filipojakubská noc

Svatý Filip a svatý Jakub byli učedníky Ježíše Krista. Filipojakubská noc má však s těmito světci společné pouze jméno. Noc z třicátého dubna (svátek Filipa) na prvního května (svátek má Jakub) byla symbolem čarodějnic. Tuto noc měly zlé síly větší moc než jindy a také se otvírala na mnoha místech země, aby odkryla četné poklady. Čarodějnice pořádaly slety na vrcholcích předem vybraných hor. Traduje se, že v oblasti Moravskoslezských Beskyd jí byla hora Radhošť. Lidé před čarodějnicemi chránili sebe, dobytek i úrodu různými způsoby. Nosili u sebe kapradí, svěcenou křídu a další předměty. Před vrata domu i chlěva pokládali drny a sypali písek. Aby se čarodějnice dostala do domu, musela spočítat stébla trávy a zrnka písku. Jelikož by musela počítat celou noc až do rána, kdy její moc končí, byla domácnost zachráněna. Dále zapalovali vesničané na kopcích ohně, házeli do vzduchu zapálená košťata, aby na případnou čarodějnici viděli nebo aby jí přímo srazili na zem. Postupně z této tradice vzniklo pálení slaměné čarodějnice na hranici. (Bestajovský, 2006)

2.3.4 Máje

Původ slova Máj vznikl pravděpodobně z cizího označení pro měsíc květen (anglicky may, německy mai) Stavění máje se traduje dodnes. Máje se stavěly v předvečer Filipojakubské noci, aby ochraňovaly obec od zlých kouzel. Máje se stavěly na vesnicích i ve městech. Chlapci vybrali v lese nejvyšší smrk, oloupali mu kůru a na vrch upevnili malý stromek, nejčastěji břízu, dub, nebo smrk. Dívky společně upletly velký věnec, ozdobily ho pentlemi a upevnily pod vršek máje. Důležité bylo máj hlídat, jinak by daná obec měla ostudu. Chodilo se také kácet máje po okolí. Máj se musela uřezat až nahoře pod zelenou částí. Jinak by to zase byla ostuda pro viníka. (Šottnerová, 2007)

2.3.5 Den matek

V kalendáři jej slavíme druhou neděli v květnu. Den matek se dá označit za novodobou tradici, kterou u nás zavedla Alice Masaryková, dcera tehdejšího prezidenta, až v roce 1923. Za komunismu byl tento svátek zakázán, slavit se začal opět až po roce 1989. Nemá náboženský podtext, přesto má hluboký smysl a význam. Oslavuje matku, jako dávkyni

života, její nepostradatelnost. Podobnost můžeme vidět ve Starém Řecku, kdy se konaly oslavy na počest bohyně Rei, jež byla matkou nejvyššího boha Dia. (Šottnerová, 2009)

2.4 Tradice a svátky v létě

Léto je příjemná část roku. Slunce vychází časně zrána, přes den stojí vysoko na obloze a zapadá pozdě. Užíváme si teplého počasí a dostatku světla ve dne, občas se přičene bouřka a vytvoří na obloze barevný úkaz, duhu. V červnu se objevují deštivé dny, jež spojujeme s pranostikou „Medardova kápe, čtyřicet dní kape“. Děti mají prázdniny, a právě v letním období se jezdí nejčastěji na dovolenou, nastává doba výletů, chalupaření, sportování a plavání. Názvy měsíců červen a červenec poukazují na postupné červenání a zrání ovoce jako například jahod či třešní. Příroda nám v letní roční době nabízí širokou paletu plodin, které můžeme konzumovat od ovoce až po houby. Název měsíce srpna v sobě skrývá slovo srp. Jedná se o žací nástroj, který neodmyslitelně patří k právě probíhajícímu žnítí. Konec léta patří především sklizni, ať už ovoce nebo obilí, ptáci v lesích postupně utichají a začínají se připravovat na cestu do teplých krajín. Letní období trvá od 21. června do 22. září. (Opravilová, Gebhartová, 1998)

2.4.1 Svatojánská noc

Svatojánská noc se pojí s letním slunovratem, který nastává 21. června. Všechny pověry vznikly na základě přesvědčení, že ve chvíli slunovratu ztrácí slunce svou moc nad magickými silami země. Proto se traduje, že země tuto noc odhaluje svá tajemství a tajné skrýše s poklady. Nejčastěji se povídá o pokladu ve skále nebo hluboko v zemi, k němuž se lze dostat, přelstíme-li zlé síly, které poklad střeží. Pokud se člověku podaří dostat se k pokladu, musí znát míru a vzít si jen tolik, kolik unese. V opačném případě mu nezbude nic nebo ho dokonce zlé mocnosti krutě potrestají. Pohanskou oslavu se snažila církev potlačit, tradice slunovratu byla ovšem mezi lidmi velmi vžitá, proto církev přejmenovala alespoň slunovrat na Svatojánskou noc, jež představovala oslavu výročí narození světce Jana Křtitele. Jan byl příbuzným Panny Marie, narodil se o rok a půl dříve než Ježíš. Kázal příchod Krista a prováděl křty. Nechal se od něj pokřtít i samotný Ježíš. Díky křtům získal přídomek Jan Křtitel. Zemřel mučednickou smrtí. (Šottnerová, 2006)

2.4.2 Sklizeň ovoce

Oslavy sklizení ovoce nejsou ještě v našich tradicích příliš zakořeněny. Přesto plní svůj účel- stmelují lidi, kteří se při oslavách sklizně veselí a pobaví se. Ovocné stromy patřily k velmi uctívaným, protože se věřilo, že každý plodící strom má duši, stejně jako člověk. Zřejmě proto se zachovalo velmi mnoho pověr a zvyků, spojených se sklizní. Například ve Slezsku se věřilo, že strom by plakal celý následující rok, pokud mu někdo při česání ulomí větvičku. U mladých stromků se nechávala první úroda na stromě nebo se rozdala žebrákům. Pokud se plody trhaly, musela to být mladá dívka, která je česala. A to vše proto, aby měly mladé stromky v dalších letech bohatou úrodu. Také se při sklizni ovoce nechával jeden plod na stromě. Takové ovoce se nazývalo „zapomnělka“ a nesmělo se jíst. Pokud by někdo ovoce snědl, vše by zapomněl. Při česání ovoce se také hodně zpívalo, aby strom nebyl smutný a přečkal tuhou zimu. Oslav u příležitostí česání ovoce se konalo mnoho. Méně známé jsou „Švestkové hody“, též zvané „švestkové požehnání“. Konalo se již od přelomu 19. a 20. století. (Bestajovský, 2004).

2.5 Tradice a svátky na podzim

Na radovánky a oslavy nebyl čas, dokud si lidé nevytvořili ze své úrody zásoby na zimu. Teprve až bylo vše sklizeno pod střechou, mohlo se začít slavit. Co se týče počasí, v září ještě slunce hřeje a začínají se objevovat známky babího léta. Podzim nastává 23. Září a končí 20. prosince. Vítr sílí a na kopce se vydávají děti pouštět draky, také se sbírají kaštiny a žaludy, ze kterých se dají vyrobit pěkná zvířata. Ptáci již odletěli do teplých krajin. Jakmile začnou podzimní plískanice, oblékáme se do teplého oblečení. V mnoha obcích se konaly poutě či posvícení. Konec podzimu patří době adventu, který je charakterizován dobou čekání na příchod Ježíška. (Opravilová, Gebhartová, 1998)

2.5.1 Svatý Václav

Svatý Václav je pro nás dnes symbolem české státnosti. I za jeho života byl velmi obdivován, šířily se o něm legendy, že pomáhal Čechům v bitvách a nikdy se nezalekl žádného protivníka. Bájná legenda říká, že svatý Václav je ukryt se svým vojskem v hoře Blaník, kde čeká na zavolání českého lidu, až bude nejhůře a přijde mu na pomoc. V den

svátku svatého Václava bylo tradicí, že se stáda dobytku hnala z horských pastvin do chlívů k přezimování, v některých oblastech už skončila služba čeledníkům a tak se museli poohlížet po novém hospodáři. Byla to i doba, kdy se obvykle začala daň platit v naturáliích (mák, vejce, obilí nebo drůbež). (Šottnerová, 2009)

2.5.2 Dušičky

2. listopad je v kalendáři označen jako Památka zesnulých. Dušičky, jak se jim lidově říká, jsou vzpomínkou na zemřelé. Jedná se původně o keltský svátek. Večer Keltové zapalovali ohně, aby duše zemřelých viděly na cestu mezi živé. Keltové také chystali pro zemřelého v rodině pohostění. Tradice byla postupně potlačena svátkem Všech svatých. V Čechách a na Moravě lidé chystali pro zemřelé studené mléko a máslo, aby ochladilo spáleniny zesnulých způsobené v očistci. Tradicí bylo pečení bochánků ve tvaru zkřížených kostí, které představovaly kosti svatých, také se peklo pečivo plněné mákem nebo povidly zvané dušičky. To se dávalo žebrákům a chudým lidem, postávajícím okolo kostela. Někde se věřilo, že duchové mají o půlnoci mši na místním hřbitově a živý člověk se tam nesměl ukázat, jinak by ho roztrhali na kusy. Tento večer se do ohně vyhazovaly různá jídla pro dušičky na přilepšenou. Navrácení duší zemřelých zpět do očistce zajistily ranní zvony v kostele. Pokud na dušičky prší, znamená to, že zemřelí oplakávají své hříchy. V dnešní době se k nám začíná dostávat americká obdoba dušiček Halloween. (Šottnerová, 2009)

2.5.3 Posvícení

Posvícení se původně slavilo v den, kdy byl vysvěcen kostel v obci. Pořádaly se hody, na které se zvali i dalecí příbuzní. V době oslav nezbýval čas na polní práce, navíc se slavilo v různých obcích v jiný den. Až císař Josef II. vydal 12. října 1786 dekret, kdy nařídil, aby se posvícení slavilo třetí říjnovou nedělí. Dekret platil pro všechny obce. Datum bylo zvoleno podle dne narozenin matky císaře Josefa II. Někde se dlouho tradoval název „císařské hody“. Oslavoval se konec práce na poli, hojnost úrody, veselilo se a tančilo u bohatě prostřeného stolu. Nařízení císaře využili na Moravě i ve Slezsku ke dvojím hodům. Jedny, které měli nařízeno od císaře, ale ponechali si slavení i druhých hodů, které byly pro jejich obec původní. Místnímu posvícení se říkalo „hodky“. Hody trvaly obvykle tři dny a patřily k nejvýznamnějším událostem v roce. Stavěly se i máje, ale menší, než v květnu, které

se kácely nejpozději před první adventní nedělí. V obci se zdobil kostel i taneční sál, ve kterém se hody konaly. V sobotu se vždy chodívало tancovat, v neděli odpoledne procházel obcí průvod v krojích, zakončení proběhlo opět tancovačkou. Na některých místech trvalo veselí ještě do dalšího týdne a pořádala se taneční zábava nazývaná „dozvuky hodů“. V obcích, které měly rybník, se u příležitosti posvícení konal výlov rybníka. Byla to událost, u které se sešli všichni místní a ryby si rozdělili. Panstvo dostalo největší kusy, střední vrstva menší kusy a obyčejní chalupníci si rozdělili to, co zbylo. V podhorských oblastech chystaly dívky pro své tanečnický kytice s mašlemi, která se připevnila na kabát. Pro ostatní se dělaly menší mašličky. Dívky krášlily také berana. Na hlavu mu dávaly věneček a mašli a do vlny mu zaplétaly květiny. Beran byl součástí posvícenského průvodu po vesnici. Místní zahráli scénku s beranem a katem, kde se rozhodlo, že beran bude s'at, ale nesmí při tom ukápnout krev. Nato dopálený kat odešel a beran se mohl vrátit majiteli, od kterého byl zapůjčen. Poté se začalo tančit, večer byla akorát přestávka na poklizení dobytka. (Toufar, 2004)

Na posvícenském stole nesměly chybět posvícenské koláče, které byly vyrobeny z čerstvých, právě sklizených surovin, jako například mák, mouka, švestky. Každý kraj měl svou vlastní tradici výroby koláč a svůj způsob jejich zdobení. Odlišovaly se jak zdobením, tak velikostí nebo dokonce i tvarem. Koláče nebyly všude kulaté, někde se tradovaly hranaté či obdélníkové tvary koláčů. (Bestajovký, 2004)

2.5.4 Svatý Martin

Svátek svatého Martina připadá na 11. listopadu. Slavila se na počest světce Martina Tourského, který se narodil v roce 316. Podle legendy jednou projížděl na koni jako voják na začátku zimy městem a uviděl žebráka, který se třásl zimou, ale nikdo mu nepomohl. Martin u sebe nic neměl, tak rozetnul mečem svůj plášť a polovinu daroval žebrákovi, aby mu nebyla zima. Podle toho vznikly pranostiky, že s Martinem na bílém koni přichází zima a první sníh. Tuto noc se zdál Martinovi sen, ve kterém se mu zjevil Kristus, obléknutý jen do jím darované poloviny pláště. Ve snu vyzval Martina, aby se stal ochráncem chudých. Na základě toho se Martin nechal pokřtít. Když mu bylo dvaadvacet let, vystoupil z vojska a odjel zpět do svého rodného města, římské provincie Panonie, kde šířil křesťanství. V roce 371 byl zvolen biskupem. I po jmenování zůstal skromný, bydlel ve své chatrči poblíž řeky Loiry, kde založil malou mnišskou osadu, později známé opatství Marmoutier. Zemřel v 81

letech roku 397. Svatý Martin je patronem vojáků, koní, hus a vinařů. Většinou bývá zobrazen na koni s pláštěm a s žebřákem. (Bestajovský, 2004)

Tradičně se na svátek svatého Martina jedla pečená husa, zvaná Martinská. K Martinské huse se váží dvě legendy. Jedna praví, že husy svým křikem rušily Martinovo kázání, za což nyní pykají na pekáči. Druhá legenda vypráví, že se sv. Martin v době volby biskupa ze skromnosti skrýval v husinci, ale husy ho svým husím kejháním prozradily. Když všichni z hospodářství usedli ke svátečnímu stolu ke společnému obědu, dostával čeledín od hospodyně z husy křídlo, aby celý rok „lítal“, byl pilný. (Krba, 2008)

2.5.5. Svatá Barbora

Svatá Barbora má svátek 6. prosince. Podle legendy byl její otec bohatý turecký šlechtic, který nenáviděl křesťany. Jeho dcera Barbora však inklinovala k víře v Boha a nechala se tajně pokřtít. Její otec ji za to nechal popravit. Odplatou mu byla náhlá smrt úderem blesku. Proto má prý svatá Barbora moc ochránit lidi před náhlým úmrtím. Je patronkou horníků a řemeslníků. Traduje se, že v den popravy utrhla cestou větvičku, která uprostřed zimy rozkvetla. To dalo podnět pro zvyky spojené s trháním „barborek“. (Šottnerová, 2009).

V předvečer svátku svaté Barbory chodily v některých vesnicích děvčata převlečená za „Barborky“. Oblečen měly bílý plášť a obličej měly zakrytý závojem. Bílá barva představovala panenskou čistotu. Na hlavě měly zelený věneček. Taková Barborka držela v ruce košík s ovocem a sladkostmi, kterými odměňovala hodné děti, které se s Barborkou hezky modlily. V druhé ruce držela metlu, kterou používala na zlobivé děti. Příchod do domu ohlašovaly Barborky bušením na okno, nebo jen tiše vešly se slovy „Pozdrav Pánbůh!“. (Vondruška, 2005)

Dodnes zůstává tradicí, že dívky chodí natrhat třešňové větve zvané barborky. Barborky, kromě toho, že jsou ozdobou světnice, slouží také k věštění. Větvičky se dávají do vázy s vodou v teplé místnosti nebo do nádoby s hlínou ve světnici. Nezadaná děvčata si každou větvičku pojmenují podle jmen chlapců, kteří se jí líbí. Věřilo se, že si vezmou za muže toho, jehož větvička do Štědrého dne rozkvetne první. (Procházková, 1994)

2.5.6. Svatý Mikuláš

Mikuláši patří den 6. prosince. Jedná se o historicky doloženou postavu pod jménem Nicolaos. Tento, později biskup, byl velmi štědrý, zbožný a dobrotivý. Jeho rodiče byli velmi bohatí, ale lakomí. Po jejich smrti se Mikuláš rozhodl, že majetek rozdá pro dobro druhých. Vypráví se množství příběhů dokazující jeho štědrost a dobrotu srdce. Tradice pochůzek Mikuláše a rozdávání darů přežila dodnes. Jeho oslavování je u nás doloženo již od 13. až 14. století. Věřilo se, že Mikuláš sestupuje z nebe na zem po zlaté pentli už večer 5. prosince. Na vesnicích se sdružovali chlapi na místech, kde očekávali jeho příchod. Přítomnost společníků čerta a anděla přetrvala z průvodů, konaných na počest svatého Mikuláše v 19. století. Vysvětlení, proč některé tradice probíhají v předvečer svátku daného světce, navazuje na pohanské chápání času, kdy den začíná už předešlou nocí. (Večerková, 2009)

2.5.7. Svatá Lucie

Jméno Lucie pochází ze slova „lux“, což v latině znamená světlo. Patří jí den 13. prosince, kdy podle pověsti roku 304 zemřela mučednickou smrtí. Narodila se kolem roku 286 v Syrakusách na Sicílii do bohaté rodiny. Tajně se stala křesťankou a svůj život chtěla prožít v čistotě a oddanosti pouze Kristu. Po smrti otce ji však matka chtěla zasnoubit s mladíkem z vlivné rodiny. Matka následně onemocněla a modlitby Lucie jí zachránily život, proto přislíbila dceři, že zasnuby zruší. Také ji Lucie přiměla rozdat svůj majetek chudým a potřebným. Mladík se zrušením sňatku nesouhlasil, a tak si Lucie ze zoufalství sama vydloubla své krásné oči, aby se mládenci přestala líbit. Bůh ji však zázrakem zrak vrátil. Proto se svatá Lucie stala patronkou nevidomých. Mladíkovu zhrzené srdce způsobilo, že se ji rozhodl udat jako tajnou křesťanku úřadům. Císař Dioklecián zbožnou křesťanku potrestal tak, že ji poslal do nevěstince. Když ji měli strážé odvézt, nemohli s ní pohnout ani o píd', protože Lucii zachránily modlitby. Smrti však neunikla, protože ji přihlížející kat probodl dýkou krk. Na základě toho vznikla pověra, že svatá Lucie chrání lidi proti nemocem krku. Nad hrobem Lucie byl postaven v Syrakusách kostel, její ostatky z něj však zmizely neznámo kam. (Bestajovský, 2006)

Obchůzky s Loucí, s Lucou nebo s Luckou sahají až do hluboké minulosti. Tato pojmenování připomínají název louč, kterou se u Staroslovanů svítívalo. Tradice je odjakživa úzce spojována s přibýváním slunečního svitu, následným slunovratem. (Růžička, 1924)

Svatá Lucie je také patronkou švadlen a jako taková byla vždy dávána do souvislosti s předením lnu. Popis křesťanské tradice se dochoval od 19. století. Ženy obléknuté do bílého šatstva obcházely dům od domu a trestaly ženy, které v ten den předly. Současně ženám poklepala po prstech vařečkou, aby dobře předly po celý rok. Kdyby Lucie nacytala ženu při předení, nasypala by prý do komína prázdná vřetena a ty by musela hospodyňka napříst. (Langhammerová, 2004).

Šottnerová (2005) uvádí jeden z možných podob obchůzek svaté Lucie, který je trochu drastický. „Lucky“ prý chodily od domu k domu s dlouhým dřevěným nožem a hledaly zlobivé děti, které nedodržovaly v době adventu půst, aby jim mohla nožem rozpárat mlsná břicha.

Toufar (2004) také dokládá, že svatá Lucie byla považována za ochránkyni před čarodějnicemi. Předvečer svaté Lucie se podle pověsti scházely čarodějnice na hoře Radhošť. Hora je pradávým kultovním místem Slovanů. Od svaté Lucie až do Štědrého dne se nesmělo nikomu kromě rodiny podávat mléko. Věřilo se, že převlečená čarodějnice by mléko použila k uhrnutí dobytka. Na svatou Lucii se odkládalo jedno polínko pro topení stranou. To se nechávalo do štědrovečerní pece a měli sloužit k ochraně před dotěrnými čarodějnicemi, zatímco ostatní hosté byli vítáni s otevřenou náručí.

2.6 Zimní tradice a svátky

Kalendářní zima začíná zimním slunovratem, tedy 21. prosince, kdy je den nejkratší. Trvá pouhých osm hodin. Od zimního slunovratu postupně dne přibývá. Neznámějším zimním svátkem jsou Vánoce. Poté je významné uvítání do nového roku. Pořekadlo „Na Nový rok o slepičí krok“ se také váže k zimnímu slunovratu. Lidé se těšili, že bude více světla, delších a jasnějších dní. Pohodovou atmosféru Vánoc vystřídá pořádání bujarých karnevalů nebo masopustu. Zima končí 21. března. (Opravilová, Gebhartová, 1998)

2.6.1 Vánoce

Vánocemi vrcholí doba čtyřtýdenního Adventu, jež je přípravou na Vánoce. Dnešní Vánoce jak je známe, jsou založeny na křesťanském dogmatu, že Ježíš se narodil 24. prosince. Původní význam tohoto svátku však náleží pohanům a jejich oslavě slunovratu.

První záznam o Vánocích u nás sepsal mnich Jan z Holešova roku 1397. Málokterý národ má záznamy o tradici Vánoc z tak starých dob. Jan z Holešova popsal podrobně Štědrý večer u nás, mimo jiné se zmínil i o tom, že bezbožní lidé místo aby dlouho do večera rozjímali o narození Ježíše, hráli do noci karty či kostky. Zvyk se postupně ztrácel a objevoval až několik století. (Toufar, 2004)

Obvykle se na Štědrý den držel půst až do večera. Na štědrovečerní stůl se vařila hrachová nebo houbová polévka, různé kaše, omáčky, krupička maštěná máslem a slazená medem. Kapr se začal na vánoční tabuli objevovat teprve od začátku 20. století. Po večeri se všem rozdaly oplatky mazané medem, ořechy a jablíčka, ke kterým se váží pověry. Kdo dostal jablko nebo ořech zkažený, znamenalo to, že příští rok onemocní nebo zemře. Jakmile se rozdělily pochutiny, začaly se zhasínat svíčky. Komu šel dým pěkně vzhůru, měl být v příštím roce zdravý, komu se točil k zemi, měl v příštím roce onemocnět nebo zemřít.“ (Procházková, 1994)

Nezadané dívky měly na Štědrý večer několik možností, jak zjistit zda se v následujícím roce vdají, či odkud jejich manžel přijde. Dávky říkaly větu „Třesu, třesu bez, ozvi se mi pes, kde můj milý dnes.“ Z kterého směru zaštěkal pes, odtud pochází ženich. Pokud by dívka chtěla znát podobu svého budoucího manžela, měla se do ledu prokopat díra a dívka by v odrazu vodní hladiny zahlédla mužův obličej. Známé je také házení papučí za záda. Když se špička boty otočí směrem ke dveřím, tak se dívka vdá. (Langhammerová, 2004)

Historie stavění zmenšených betlému či zdobení vánočního stromečku jsme převzali z jiných zemí. Tradice stavění Betlémů se k nám dostala z Itálie v 16. století. Vánoční strom jsme převzali od sousedních Němců až ve století 19. Na strom se věšely ozdoby, většinou z ovoce, které chtěli lidé v následujícím roce sklidit. Zelená barva jehličnatého stromu symbolizuje život v bílé, mrtvé zimě. Po první světové válce se začaly stavět obecní vánoční stromy na náměstí. Ke Štědrému večeru patřily neodmyslitelně i dárky. Podle legendy se původ obdarovávání váže k narození Ježíška. Každý v okolí Betléma něco malému děťátku dal nebo mu alespoň zazpíval. Historické podklady ukazují na původ dárků u starověkých Římanů, kteří se obdarovávali vavřínovými, olivovými či fíkovými větvíčkami. Zvyk se postupně rozšířil a přetrval i do dob pozdějších křesťanských Vánoc. (Tinková, 2010)

Vánoce jsou jedna z mála tradic, která se těší velké oblíbenosti dodnes a slaví se po celém světě. Období Vánoc je spojováno s návštěvami. Na východní Moravě a ve

Slezsku se prvnímu hostu, který přišel do domu, říkalo „polazník“ a věřilo se, že ovlivní chod hospodářství v následujícím roce. Pokud byl prvním hostem muž, měli se rodit býčci a beránci. Byla-li prvním hostem žena, měly se narodit kravičky a ovečky. Jestliže byli muž nebo žena mladí, měli se narodit chlapeček nebo holčička. (Šottnerová, 2009)

2.6.2 Tři králové

Tento svátek slavíme 6. prosince. Historie svátku se zakládá na Bibli, přesněji z evangelia svatého Matouše. Mluví se zde o mudrcích, kteří donesli Ježíši vzácné dary- zlato, kadidlo a myrhu. V evangeliu se však neuvádí ani počet mudrců, ani jejich jména. Starokřesťanské výklady popisovaly jejich počet od dvou až po dvanáct. Až v pozdější době se jejich počet oficiálně stanovil na tři, nejspíš podle počtu darů. V roce 1194 se našly pozůstatky tří králů považovaných za ty, kteří se přišli poklonit malému Ježíškovi. Jména tří králů Kašpar, Melichar a Baltazar byla odvozena od zkratky C+M+B, která se psala svěcenou křídou nad domovní dveře. Ve skutečnosti tato zkratka znamená požehnání domu „*Christus mansionem benedicat*“, česky „*Kristus ať požehná příbytek*“. V minulosti vycházela družina tří králů (mladíci či děti v přestrojení), duchovního, ministrantů, kostelníka, učitele i s žáky s modlitbou ke každému domu ve vsi. Na severovýchodní Moravě, v kopcovitých krajinách, kde se choval dobytek, chodívali se Třemi králi ještě pastýři, zvaní pastuchové. Kadidlem vykuřovali dům a kropili svěcenou vodou a nad dveře se napsali písmena K+M+B a příslušný rok. Svátkem Tří králů skončil cyklus vánočních svátků. Dnes je občůzka Tří králů spojená s charitativní sbírkou. (Krba, 2008)

2.6.3 Hromnice

2. února slaví svátek Hromnice. Ze svíček hromniček, které se posvěcovaly a zapalovaly v kostele na počest prvního setkání Krista se svým otcem. Svátek se stal připomínkou velké události už od 4. nebo 5. století. Nejprve se svátek jmenoval Setkání. Hromnice jsou spojeny se světlem, bleskem a hromem, neboť při blesku vzniká světelný záblesk, který často lidem zničil majetek. Proto se na ochranu zapalovaly svíčky hromničky a konaly se světelné průvody. Světlo svíček mělo připomínat Ježíše, nebo boj dobra se zlem. Postupně se název Setkání změnil na Uvedení Páně do chrámu, pod kterým slaví tento den i dnešní křesťané. Také bývalo zvykem dávat hromničku do rukou umírajícímu člověku,

aby jeho duši svítilo světlo při cestě do nebe. V den Hromnic se nemá šít ani nic přišívát. Jehla podle pověry přitahuje blesky. (Salajka, 1994)

2.6.4 Masopust

Masopust spadá do období od Tří králů po popeleční středu. Název se skládá ze dvou slov- maso a půst. Toto období je charakteristické bujarým veselím a hodováním, než přijde popeleční středa a s ní čtyřicetidenní půst aneb doba odříkání jídla i veselí trvajícím až do Velikonoc. Na Moravě se mu říká „fašank“, na Slovácku „ostatky“, jinde zase „končiny“. Protože práce na poli ještě nezačaly, bylo na veselí hodně času. Jedná se o nejdelší oslavy v roce. Mezi nevýznamnější dny masopustního veselí patřil Tučný čtvrtek, Taneční neděle, Masopustní pondělí, Maškarní úterý, Popeleční středa. Tučnému čtvrtku se přezdívalo „Tučňák“. Tento den se nejvíce hodovalo. Podle pověry se v tento den mělo hodně jíst a pít abychom měli po celý rok dost síly a byli zdraví. Konala se zabíjačka, pekla se husa, smažily se koblihy. Taneční neděle byla zasvěcena tanci v podobě plesů a zábav. K tanci se váže pověra, že obilí vyrosté tak vysoko jak budou mládenci při tanci skákat. O masopustním pondělí se konal „Mužovský bál“, kde mohli pouze ženatí a vdané. K vrcholům masopustu patří průvod masek na Maškarní úterý. Staňková (1987) uvádí, že masky byly velmi nápadité, doplněné často kožešinou, peřím, slámou a dalšími artefakty. Maškarní úterý bývalo zakončeno pochováním basy zahalené do smutečního, jež byla připomínkou nadcházející doby půstu a rozjímání. Oslavy jsou ukončeny Popeleční středou, kdy chodí lidé do kostela, aby jim farář udělal svěceným popelem křížek na čelo se slovy: Pomni, člověče, prach jsi a v prach se navrátíš. Popel pochází z kvetoucí jívy. Ceremonie má připomenout lidem pomíjivost života. Tímto dnem začal půst, který trval až do Velikonoc. (Toufar, 2004)

2.6.5 Karneval

Karneval se slaví většinou v období masopustu. Na první pohled spolu tyto dvě tradice nijak nesouvisí, opak je však pravdou. Slovo „karneval“ vychází z latinského spojení „carne vale“ a v překladu to znamená „sbohem, maso“. Význam je tedy podobný jako u masopustu, avšak způsob jeho oslav je odlišný. Karneval k nám přišel z románských zemí, ale slaví se po celém světě i dnes. Nejznámější je karneval v Rio de Janeiro, kde jezdí průvody bohatě nazdobených alegorických vozů a zúčastní se ho lidé v nejrůznějších maskách. Maškarní

karnevaly neboli šibřinky se původně konaly pouze pro dospělé. Postupně se začaly konat i karnevaly pro děti. Společnými znaky jsou masky, tanec a veselí. (Šottnerová, 2009)

3 TRADICE V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je zavazující dokument pro každou mateřskou školu. Vymezuje rámce vzdělávání, hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku, které jsou závazné. Byl formulován tak, aby akceptoval přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítal do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání, umožňoval rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb, zaměřoval se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání, definoval kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsah i výsledků, které má přinášet, zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami vytvářel prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy umožňoval mateřským školám využívat různých forem i metod vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám. Rozvojové předpoklady a možnosti dětí vyžadují uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající metody a formy práce. Vhodné jsou metody prožitkového kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti. Ve vzdělávání je třeba využívat přirozeného toku dětských myšlenek a spontánních nápadů a poskytovat dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivit a jeho vlastní plány. Učební aktivity by proto měly probíhat především formou nezávazné dětské hry, kterou se dítě zabývá na základě svého zájmu a vlastní volby. V předškolním vzdělávání by mělo být v dostatečné míře uplatňováno situační učení založené na vytváření a využívání situací, které poskytují dítěti srozumitelné praktické ukázky životních souvislostí tak, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje a lépe tak chápalo jejich smysl. (Smolíková a kol., 2004)

3.1 Tradice v klíčových kompetencích

Klíčové kompetence jsou soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince. Jejich

osvojování je proces dlouhodobý a složitý, který začíná v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. V předškolním vzdělávání se jedná o tyto kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence činnostní a občanské. Klíčové kompetence se zaměřují i na poznatky z kultury. Konkrétně Kompetence k učení: má elementární poznatky o světě lidí, kultury, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách. (Smolíková a kol., 2004)

3.2 Tradice ve vzdělávacích oblastech

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání jsou uvedeny tyto oblasti vzdělávání: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět. U každé z oblastí jsou definovány dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídka, očekávané výstupy a možná rizika vzdělávacích záměrů pedagoga. Pedagog si může vzdělávací obsah upravit dle svých potřeb.

Dílčí cíle vyjadřují, co by měl pedagog v průběhu předškolního vzdělávání sledovat, co by měl u dítěte podporovat. Vzdělávací nabídka jako prostředek vzdělávání představuje ve svém celku soubor (souhrn) praktických i intelektových činností, popř. příležitostí, vhodných k naplňování cílů a k dosahování výstupů. Pedagog by měl tuto nabídku respektovat a tvůrčím způsobem ji konkretizovat tak, aby nabízené činnosti byly mnohostranné a maximálně pestré a svou úrovní odpovídaly konkrétním možnostem a potřebám dětí. Očekávané výstupy jsou dílčí výstupy vzdělávání, které je možno obecně považovat v této úrovni vzdělávání za dosažitelné. Jsou formulovány tak, aby měly charakter způsobilostí (kompetencí). Nejedná se o výčet jednotlivých schopností, poznatků, dovedností kognitivních i praktických, postojů a hodnot, ale o jejich vzájemné propojení, o jejich jednoduché soubory dítětem prakticky využitelné. Tyto výstupy jsou formulovány pro dobu, kdy dítě předškolní vzdělávání ukončuje, s tím, že jejich dosažení není pro dítě povinné. Každé dítě může v čase, kdy opouští mateřskou školu, dosahovat těchto výstupů v míře odpovídající jeho individuálním potřebám a možnostem. Pedagog má při své práci sledovat proces osvojování těchto způsobilostí jak v rámci třídy dětí, tak u jednotlivých dětí a postupovat tak, aby děti získávaly co nejvíce. (Smolíková a kol., 2004)

3.2.1 Tradice ve vzdělávací oblasti Dítě a společnost

O tradicích pojednávají dvě oblasti. První z těchto oblastí je Dítě a společnost. Jedná se o oblast sociálně-kulturní a záměrem pedagoga je mimo jiné i seznámit dítě se světem kultury.

Dílčí vzdělávací cíle zaměřené na kulturu:

- seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije
- vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat

Vzdělávací nabídka:

- přípravy a realizace společných zábav a slavností (oslavy výročí, slavnosti v rámci zvyků a tradic, sportovní akce, kulturní programy apod.)
- aktivity přibližující dítěti svět kultury a umění a umožňující mu poznat rozmanitost kultur (výtvarné, hudební a dramatické činnosti, sportovní aktivity, zábavy, účast dětí na kulturních akcích, návštěvy výstav, divadelních a filmových představení, využívání příležitostí seznamující dítě přirozeným způsobem s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí apod.)

Očekávané výstupy:

- vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem literární, dramatické či hudební představení a hodnotit svoje zážitky (říci, co bylo zajímavé, co je zaujalo)

(Smolíková a kol., 2004)

3.2.2 Tradice ve vzdělávací oblasti Dítě a svět

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí.

Dílčí vzdělávací cíle se zaměřením na kulturu a tradice:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách

Vzdělávací nabídka:

- přirozené pozorování blízkého prostředí a života v něm, okolní přírody, kulturních i technických objektů, vycházky do okolí, výlety
- sledování událostí v obci a účast na akcích, které jsou pro dítě zajímavé

Očekávané výstupy:

- osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte

Konkretizované výstupy zaměřené na kulturu:

- mít poznatky z nejrůznějších oblastí života a poznání v rozsahu podle toho, s čím se v praxi setkává, co kolem sebe vidí, co prožívá, co mu bylo zprostředkováno či vysvětleno (například poznatky o kultuře).

(Smolíková a kol., 2004)

4 SPOLUPRÁCE MEZI RODINOU A MATEŘSKOU ŠKOLOU

Spolupráce mezi rodinou a mateřskou školou je důležitá pro všechny zúčastněné strany, ovlivňuje pobyt dítěte v mateřské škole. Musíme mít na paměti, že dítě předškolního věku stráví v mateřské škole většinu dne. Proto má na jeho celkový vývoj vliv jak rodina, tak mateřská škola. Je tedy nesmírně důležité, aby se rodina a škola snažily vždy o nalezení společné cesty. (Opravilová, Gebhartová, 2003)

4.1 Vymezení pojmů spolupráce, rodina, mateřská škola

Spolupráce

Smolíková a kol. (2004) popisují celkem výstižně spolupráci rodiny a mateřské školy jako působení dvou partnerů ve vzdělávacím procesu dítěte, mezi kterými by neměla chybět důvěra, otevřenost, porozumění, vstřícnost, respekt, pochopení, úcta a také ochota a chuť spolupracovat.

Rodina

V Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009) je pojem rodina popsán jako nejstarší společenská instituce, která plní několik funkcí současně, mezi nimi socializační, ekonomickou, sexuálně-regulační, reprodukční a další. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty, postoje, základy etiky a životního stylu.

Z psychologického hlediska chápeme rodinu jako společenskou skupinu lidí, jež pojí manželství nebo pokrevní vztahy. Důležitá je odpovědnost a vzájemná pomoc. (Hartl, Hartlová, 2010).

Z hlediska sociologického můžeme nahlížet na rodinu jako původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, jejíž hlavní funkcí je reprodukce, výchova, socializace a přenos kulturních vzorů. (Petrušek a kol., 1996)

Mateřská škola

„Mateřská škola je školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem od tří do šesti let. Není součástí povinné školní docházky.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009)

Dle Smolíkové (2004) je mateřská škola institucí předškolního vzdělávání, která doplňuje rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhá zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji učení.

4.2 Funkce rodiny

Rodina zastává několik důležitých funkcí. V ideálním případě by tyto funkce měla rodina splňovat všechny ve stejném měřítku, i když nároky a požadavky na rodinu v současnosti neustále vzrůstají. Funkce rodiny jsou důležité jak pro její členy, tak pro společnost celkově.

Biologicko - reprodukční funkce: Z hlediska biologicko- reprodukčního chápeme rodinu jako základ společnosti, bez jejíž reprodukce by společnost zanikla.

Sociálně - ekonomická funkce: Jednotliví členové rodiny jsou důležití jako ekonomický prvek státu. Lidé chodí do práce, platí daně a tím se zapojují do pracovního procesu. Rodina se zapojuje do ekonomiky státu také nakupováním, na kterém je závislý trh. Také zde sledujeme, kolik má rodina dětí, jakého dosáhnou vzdělání a kterou profesi budou vykonávat.

Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) funkce: Zde je úkolem rodiny zajistit základní životní potřeby všech svých členů a starat se o jejich materiální zabezpečení.

Sociálně - výchovná funkce: Rodina je zde chápána jako první sociální skupina, se kterou přijde dítě do kontaktu. Hlavním cílem této funkce je příprava dítěte na praktický život, naučit ho způsobům běžného chování ve společnosti a vést dítě k osvojení základních návyků.

Rekreačně-relaxační funkce: Zde se zabýváme jako dlouho a jak často spolu tráví rodina společný čas, jaké jsou zájmy členů rodiny. Pro dítě předškolního věku je způsob trávení volného času velmi důležitý, měl by být proto pro dítě smysluplný, přínosný.

Emocionální funkce rodiny: Rodina zde svým členům zajišťuje zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Tato funkce náleží primárně rodině, nedá se plně zastoupit institucionálně. (Kraus, 2008)

4.3 Funkce mateřské školy

Škola, stejně jako rodina zastává ve svém působení mnoho funkcí. Ne jinak je tomu u školy mateřské.

- Škola přispívá k všestrannému rozvoji jednotlivce.
- Škola vytváří podmínky pro bezpečí dětí, vede děti k hodnotám.
- Škola vytváří podmínky pro osobnostní a sociální rozvoj podle určitých norem.
- Škola připravuje děti pro život.
- Škola je místem, kde děti tráví značnou část svého času. Můžeme říci, že je místem, kde děti vyrůstají, vyvíjí se. (Průcha, 2002)

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání je funkce mateřské školy vymezena tím, co vše by měla zajišťovat:

- vytváření prostředí, které vychází z individuálních potřeb dítěte a jeho rozvojových předpokladů
- podpora zdravý fyzický a psychický vývoj dítěte v celé jeho šíři
- doplňování rodinné výchovy v oblastech, které vyžadují odbornost a profesionalitu
- učit děti přijímat a tolerovat jiné děti
- nabízet základní pravidla chování a jednání ve skupině
- umožnit dětem zařadit se do sociální skupiny dalších dětí
- respektovat rodinu jako výchovného partnera
- nabízet všestrannou odbornou poradenskou pomoc při výchově předškolního dítěte (Smolíková a kol., 2004)

4.4 Spolupráce rodiny a mateřské školy

Spolupráce školy a rodiny ve Školském zákoně

Vyhláška č. 43/2006 Sb. o předškolním vzdělávání v §1 odst. 1 popisuje spolupráci mateřské školy a rodiny takto: „*Mateřská škola spolupracuje se zákonnými zástupci dětí a dalšími fyzickými osobami s cílem vyvíjet aktivity a organizovat činnosti ve prospěch rozvoje dětí a prohloubení vzdělávacího a výchovného působení mateřské školy, rodiny a společnosti*“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy č. 43/2006 Sb., s. 1)

Spolupráce rodiny a školy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje spolupráci mezi zákonnými zástupci a mateřskou školou konkrétněji, spoluúčast rodičů je zde koncipována jako jedna z podmínek předškolního vzdělávání.

„Spoluúčast rodičů na předškolním vzdělávání je plně vyhovující, jestliže:

- *Ve vztazích mezi pedagogy a rodiči panuje oboustranná důvěra a otevřenost, vstřícnost, porozumění, respekt a ochota spolupracovat. Spolupráce funguje na základě partnerství.*
- *Pedagogové sledují konkrétní potřeby jednotlivých dětí, resp. rodin, snaží se jim porozumět a vyhovět.*
- *Rodiče mají možnost podílet se na dění v mateřské škole, účastnit se různých programů, dle svého zájmu zde vstupovat do her svých dětí. Jsou pravidelně a dostatečně informováni o všem, co se v mateřské škole děje. Projeví-li zájem, mohou se spolupodílet při plánování programu mateřské školy, při řešení vzniklých problémů apod.*
- *Pedagogové pravidelně informují rodiče o prospívání jejich dítěte i o jeho individuálních pokrocích v rozvoji i učení. Domlouvají se s rodiči o společném postupu při jeho výchově a vzdělávání.*
- *Pedagogové chrání soukromí rodiny a zachovávají diskrétnost v jejich svěřených vnitřních záležitostech. Jednají s rodiči ohleduplně, taktně, s vědomím, že pracují s důvěrnými informacemi. Nezasahují do života a soukromí rodiny, varují se přílišné horlivosti a poskytování nevyžádaných rad.*

- *Mateřská škola podporuje rodinnou výchovu a pomáhá rodičům v péči o dítě; nabízí rodičům poradenský servis i nejrůznější osvětové aktivity v otázkách výchovy a vzdělávání předškolních dětí.*“ (Smolíková a kol., 2004)

Oblasti spolupráce

Na základě určení povinností pedagoga ve smyslu spolupráce s rodiči v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání lze vyvodit oblasti spolupráce. Jsou jimi: Oblast důvěry mezi rodiči a učiteli, Oblast spolupodílení a spoluúčasti, Oblast vzájemné informovanosti, Oblast etiky a ochrany soukromí rodiny a Oblast poradenství. Oblast důvěry je oblastí vzájemných vztahů mezi rodiči a učiteli, je důležitá nejen pro ně samotné, ale i pro dítě, které i když spouště věcí nemusí rozumět, vycítí, jaké dospělí mají mezi sebou vztahy, což je významné pro jeho další sociální učení. Mezi rodiči a učiteli by mělo vládnout zejména porozumění a pochopení, vstřícnost a respekt, které vedou ke vzájemnému partnerství, ke společnému „My“. Prostředkem spolupráce v této oblasti je zejména dobrá a dovedná komunikace. Oblast spolupodílení a spoluúčasti je oblastí vzájemné práce rodičů a pedagogů v praxi. Zahrnuje účast na činnostech, jejich organizaci a zabezpečení, účast na zpracování a přípravě programů a výchovně vzdělávacích celků. Vyžaduje zejména aktivní přístup rodičů. Prostředky a formami spolupráce v této oblasti mohou být rodičovské schůzky, rodičovské rady, asistence rodičů, školní slavnosti apod. Oblast vzájemné informovanosti, důležitá pro další individuální rozvoj dítěte a pro jednotné působení školy a rodiny. Rodiče informují učitele o zájmech a zvláštностech dítěte, učitelé přijímají toto sdělení se zájmem a pochopením, informují rodiče o pokrocích dítěte, domlouvají se s nimi na dalších vzájemných postupech. Pro efektivní spolupráci v této oblasti jsou jistě nezbytné konzultační hodiny. Uchování a diskretnost ve svěřených záležitostech, které pojímá Oblast etiky a ochrany soukromí rodiny, by měla být u pedagogů samozřejmostí, její další nepostradatelnou součástí je vzájemná ohleduplnost, citlivost a takt, které jsou otázkou profesních dovedností pedagoga. Oblast poradenství by měla být součástí nabídky mateřských škol, má se orientovat na podporu rodinné výchovy a zprostředkování nových odborných poznatků o výchově a vzdělávání předškolních dětí. (Kot'átková, 2008)

5 SPOLUPRÁCE RODINY A MATEŘSKÉ ŠKOLY V OBLASTI TRADIC Z POHLEDU PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU

5.1 Charakteristika vlastního výzkumu, cílů a metod

Cíl výzkumu

Cílem bylo zjistit, jaký mají rodiče názor na spolupráci rodiny a mateřské školy ve spojitosti s regionálními tradicemi v ŠVP dané mateřské školy.

Dílčí cíle

1. Zjistit, zda jsou rodiče spokojeni se spoluprací s mateřskou školou.
2. Zjistit, jestli rodičům vyhovuje Školní vzdělávací program dané mateřské školy zaměřený na regionální tradice.
3. Zjistit, zda by rodiče uvítali aktivnější zapojení do činností mateřské školy zaměřené na regionální tradice.

Formulace hypotéz

H1- Se spoluprací s mateřskou školou je více rodičů spokojených než nespokojených.

H2- Školní vzdělávací program zaměřený na regionální tradice rodičům více vyhovuje, než nevyhovuje.

H3- Do akcí mateřské školy zaměřené na regionální tradice se více rodičů chce aktivněji zapojit, než nechce.

Metodologie výzkumu

K pedagogickému výzkumu byl využit kvantitativní dotazník. Na základě výsledků výzkumu byl zrealizován projekt „Slavíme Masopust“, který měl za úkol zapojit aktivněji rodiče do příprav oslavy Masopustu. Projekt byl vyhodnocen kvalitativní metodou.

Dotazník se skládá ze 13 otázek, které jsou zaměřeny na spolupráci mezi rodinou a mateřskou školou, názory respondentů na školní vzdělávací program dané mateřské školy a na míru aktivní účasti rodičů na akcích MŠ zaměřených na regionální tradice. Všechny

otázky jsou uzavřené, ze 13 otázek si u 4 z nich mohli respondenti vybrat více odpovědí, konkrétně u otázky číslo 4, 5, 10 a 13. V úvodu předkládaného dotazníku se nachází několik úvodních vět, ve kterých jsou respondenti seznámeni s účelem dotazníku a také poděkování. První otázka je úvodní a zjišťuje dobu, po kterou dochází jejich dítě do dané mateřské školy, neboť délka pobytu dítěte v dané mateřské škole ovlivňuje to, jak rodič danou mateřskou školu zná, to znamená, jak dlouho s ní spolupracuje. Otázky 2, 3, 4, a 5 jsou zaměřeny na oblast spolupráce mezi rodinou a mateřskou školou, zda jsou respondenti spokojeni s informovaností o akcích mateřské školy, zda se akcí pořádaných MŠ aktivně zúčastňují a jakým způsobem se o akcích vybrané MŠ dovídají. Otázky 6, 7, 8 a 11 se vztahují ke školnímu vzdělávacímu programu „Poznáváme svět“, který je zaměřen na regionální tradice. Respondenti odpovídají, zda jim ŠVP vyhovuje, vyjadřují se k četnosti akcí zaměřených na regionální tradice, prozrazují, jestli hrál ŠVP roli při výběru mateřské školy pro jejich dítě. Otázky 9 a 11 se týkají tradic, zjišťují, jaké tradice dodržují samotní respondenti a zda si myslí, že mají tradice příznivý vliv na vývoj dítěte. Otázky 12 a 13 jsou zaměřeny na míru a typ účasti na akcích MŠ zaměřených na regionální tradice. Celé znění dotazníku viz příloha č. 1: Dotazník.

Návratnost dotazníku byla 100%.

5.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Dotazníky byly rozdány 80 rodičům dětí z jedné vybrané mateřské školy, která má vytvořen školní vzdělávací program se zaměřením na regionální tradice. Mezi dotazovanými byli zastoupeni jak muži, tak ženy.

5.3 Charakteristika místa výzkumu

Výzkum probíhal v městské mateřské škole na území města Frýdku-Místku, jejímž zřizovatelem je město Frýdek-Místek.

Mateřská škola je jednopatrová, skládá se ze čtyř tříd s celodenním provozem. Třídy jsou prostorné, slunné a vzdušné. Všechny třídy jsou vybaveny novým nábytkem, který je

uzpůsobený pro děti předškolního věku a umožňuje uspořádání prostoru ve třídách i hernách podle současných potřeb a trendů. Každá třída má vlastní sociální zařízení.

V mateřské škole je vybudovaná finská sauna dimenzovaná pro děti. Pravidelně se v ní sanují děti z našeho zařízení a je využívána i ostatními zájemci z řad jiných mateřských nebo základních škol. Na saunu navazuje tělocvična, kterou děti také využívají, a odpoledne prostory tělocvičny pronajímáme soukromým subjektům. Součástí školy je nově zrekonstruovaná školní kuchyně a prádelna. Zahrada je přiměřeně zastíněná, s umělým svahem a nově vybudovaným dopravním hřištěm.

Provoz mateřské školy je zajištěn od 6:00 do 16:00. Pracuje zde celkem 17 zaměstnanců, z toho 8 kvalifikovaných pedagogických pracovníků, 2 kuchařky a sedm provozních zaměstnanců. Současná kapacita školy je 112 dětí, na každé třídě 28 dětí. V červenci a srpnu 2012 proběhla celková rekonstrukce školní kuchyně a zahradních teras. V roce 2013 bylo na zahradě realizováno dětské dopravní hřiště.

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání mateřské školy je nazván **“Poznáváme svět“** a je zpracován v souladu se záměry Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Klade důraz na výběr nabízených činností, které podporují rozvoj vlastností a schopností dítěte s perspektivou jejich využití v dalších etapách jeho života. Je postaven na dětském prožitku a podporuje činnostní učení.

Mezi hlavní záměry ŠVP „Poznáváme svět“ patří:

- *„Adaptace dítěte na nové prostředí, maximální spolupráce s rodinou – prostředkem pro realizaci záměrů je možnost postupné adaptace za přítomnosti zákonných zástupců*
- *Dbát o zdravý životní styl včetně realizace minimálního preventivního programu – pravidelné saunování, předplavecký výcvik, každodenní pohybová aktivita se zařazením průpravných cviků, pravidelný a dostatečný pobyt venku, vyvážená strava, víkendové pobyty v přírodě*
- *Zachování lidových tradice a zvyků v moderním životě – prožívání a oslavy například posvícení, adventu a vánočních tradic, masopustu, vynášení Moreny, velikonočních tradic, reje čarodějnic...*

- *Připravit dítě na vstup do základní školy – celoroční příprava dětí realizací Metody dobrého startu (příprava na správné čtení, psaní a počítání), prožitkové návštěvy základních škol (děti se účastní výuky)*

Přáním a snahou je „mateřská škola plná pohody“, radosti a dobré nálady. Logo mateřské školy symbolizuje sněhobílou dětskou duši a ničím nepoznamenaný charakter, které je třeba rozvíjet s láskou.“ (Školní vzdělávací program „Poznáváme svět“, s. 11)

Struktura vzdělávacího obsahu školního vzdělávacího programu

Vzdělávací obsah tvoří deset integrovaných bloků. Z časového hlediska odpovídá jeden integrovaný blok přibližně jednomu měsíci. Integrované bloky nejsou specifikovány podle věkových skupin, konkrétní kompetence si určují učitelky v jednotlivých třídách podle struktury složení dětí ve třídě (rozumí se věkové složení, sociální složení, případná integrace a podobně). V integrovaném bloku je stručně charakterizován jeho obsah a cíle, jež mají učitelkám usnadnit plánování a přípravu na práci. Učitelky na jednotlivých třídách si samostatně volí tematické části, ve kterých dodržují společně plánované akce a lidové tradice. Kromě integrovaných bloků se obsah vzdělávacího programu naplňuje pravidelným saunováním, muzikoterapií, metodou dobrého startu, plaveckým výcvikem, pobyty v přírodě, pravidelnou spoluprací se základními školami a zařazováním částí projektů Šikulka a Pyramidáček.

Přehled tematických celků

- Po prázdninách, kluci, holky, spěchejte do naší školky
- Foukej, foukej, větříčku
- Podzim čaruje
- Než zvoneček zacinká
- Co se děje na bílé stráni
- Nejdřív školku vyzdobíme a potom se pobavíme
- Jaro klepe na dveře
- Příroda čaruje
- Jsme moc rádi na světě
- Pobež rychle ven, bude letní den

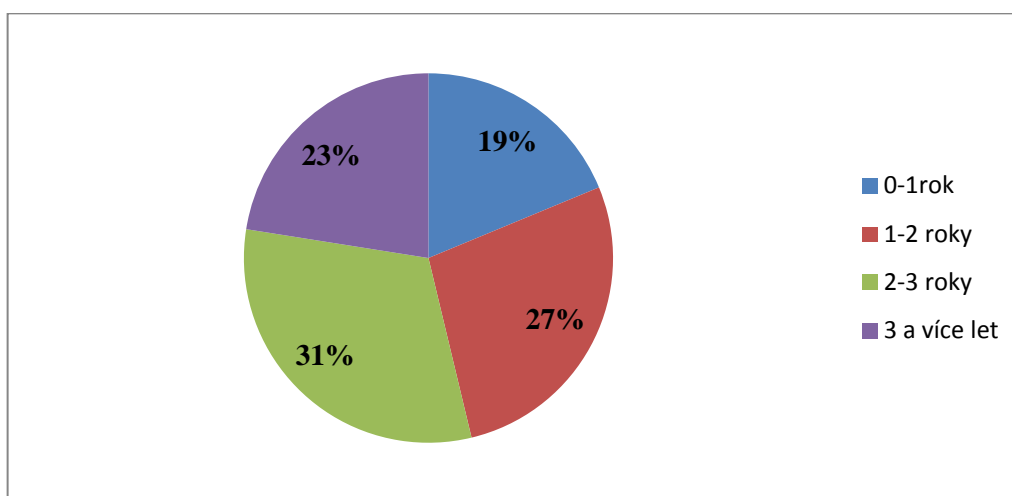
Pro děti je v mateřské škole připravena nabídka tradic, které jsou rozprostřeny v průběhu celého školního roku. Oslavy tradic se vztahují vždy k dětem, nikoli k rodičům. Akce mateřské školy probíhají většinou v dopoledních hodinách pouze pro děti bez přítomnosti rodičů. V tematických celcích se objevují i akce, které s regionálními tradicemi nesouvisejí, ale obohacují pobyt dítěte v mateřské škole, jako například divadelní představení, muzikoterapie, výlet do ZOO, projížďka na koni, Noc s Andersenem, Čertoviny, víkendový pobyt v přírodě a jiné. Děti mají ve zdejší mateřské škole opravdu možnost zúčastnit se mnoha různorodých aktivit.

Oslavy tradic dle ŠVP: Tři Králové, Masopust, Karneval, Vynášení Moreny, Velikonoce, Slet čarodějnic, Den matek, Putování za švestkovou vůní, Posvícení, Mikuláš, Vánoce

5.4 Zpracování dat a interpretace výsledků dotazníků

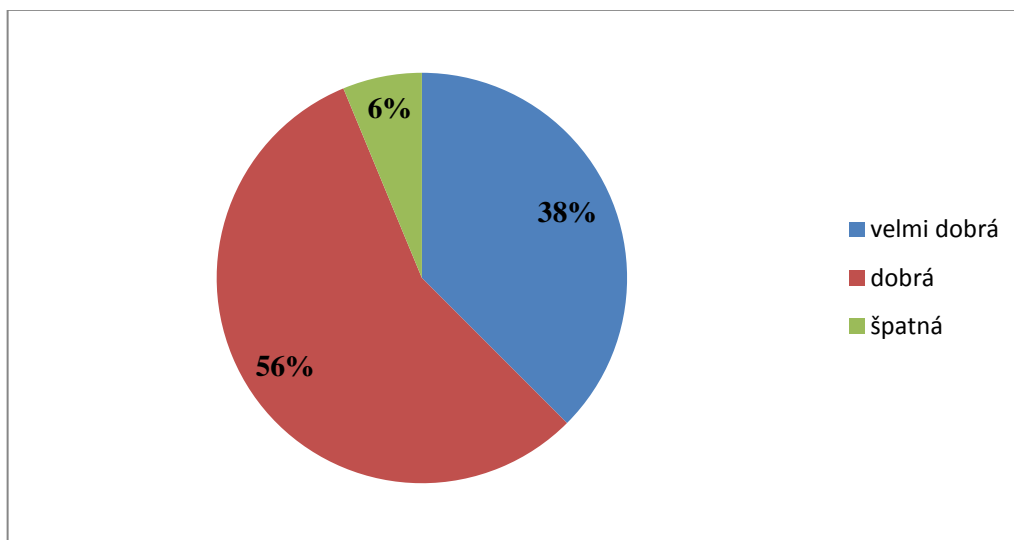
Odpovědi u jednotlivých otázek jsou přehledně zpracovány do grafů. Otázky jsou uzavřené, jsou zpracovány statisticky.

Položka číslo 1: Zde uváděli rodiče, jak dlouho chodí jejich dítě do dané mateřské školy. 25 respondentů uvedlo, že jejich dítě dochází do MŠ po dobu 2 až 3 let, což byla nejčtenější odpověď. Dalších 22 respondentů uvedlo, že jejich dítě chodí do MŠ 1 až 2 roky a 18 respondentů uvedlo dobu 3 a více let. 15 respondentů uvedlo, že do MŠ dochází jejich dítě prvním rokem. Odpovědi znázorňuje graf č. 1.

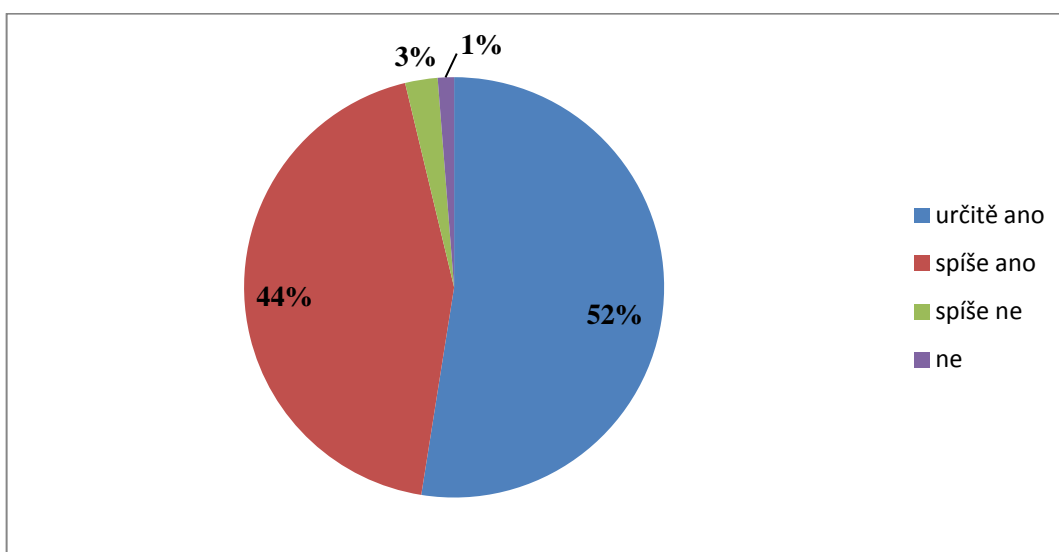
Graf č. 1: Doba navštěvování MŠ

Položka číslo 2: Zde hodnotili respondenti spolupráci s mateřskou školou. Nejčtenější byla odpověď, že spolupráci hodnotí jako dobrou. Odpovědělo tak 45 respondentů (56%). 30 respondentů označilo možnost velmi dobrá (38%) a zbylých 5 respondentů si myslí, že spolupráce mezi ním a mateřskou školou je špatná (6%). Graficky jsou odpovědi zaznamenány v grafu č. 2.

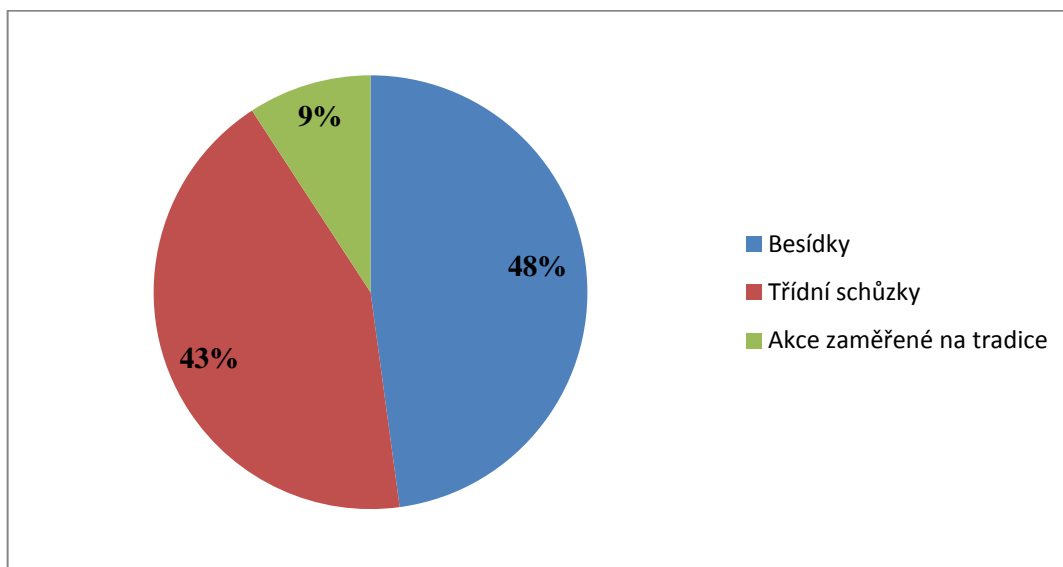
Graf č. 2: Míra spokojenosti spolupráce s MŠ

Položka číslo 3: Rodiče uváděli, zda mají dostatek informací o akcích v mateřské škole. 42 respondentů uvedlo určitě ano, 35 respondentů uvedlo spíše ano, 2 respondenti označili odpověď spíše ne a zbylý 1 respondent uvedl, že nemá dostatek informací o akcích v mateřské škole. Odpovědi znázorňuje graf č. 3.

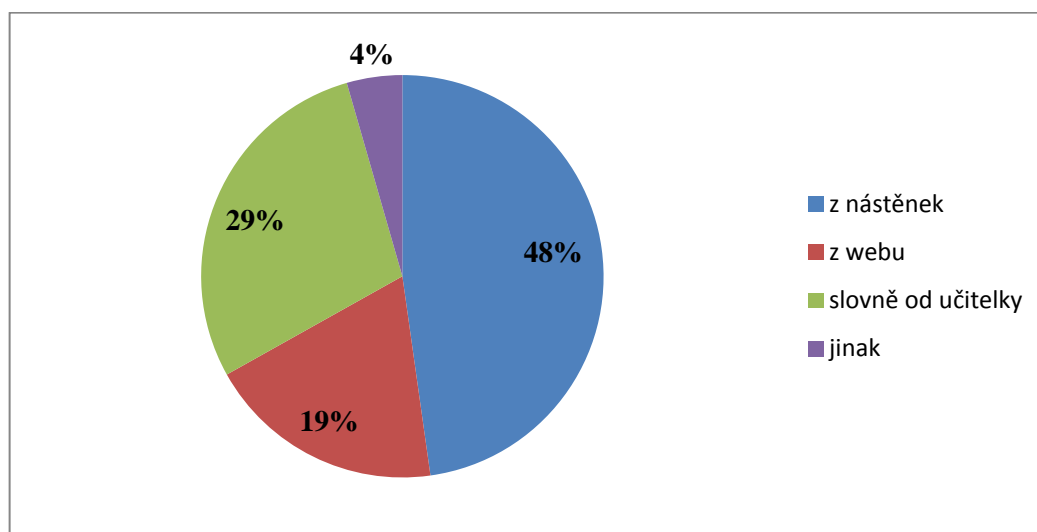
Graf č. 3: Informovanost o akcích MŠ

Položka číslo 4: Kterých akcí mateřské školy se pravidelně účastníte? Zde si mohli rodiče zvolit více odpovědí. Nejčastěji zvolili respondenti odpověď Besídky, konkrétně 78 krát, na druhém místě byly zastoupeny třídní schůzky a to 70 krát, nejméně četná byla odpověď akce, zaměřené na tradice, pouze 15 krát. Výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 4.

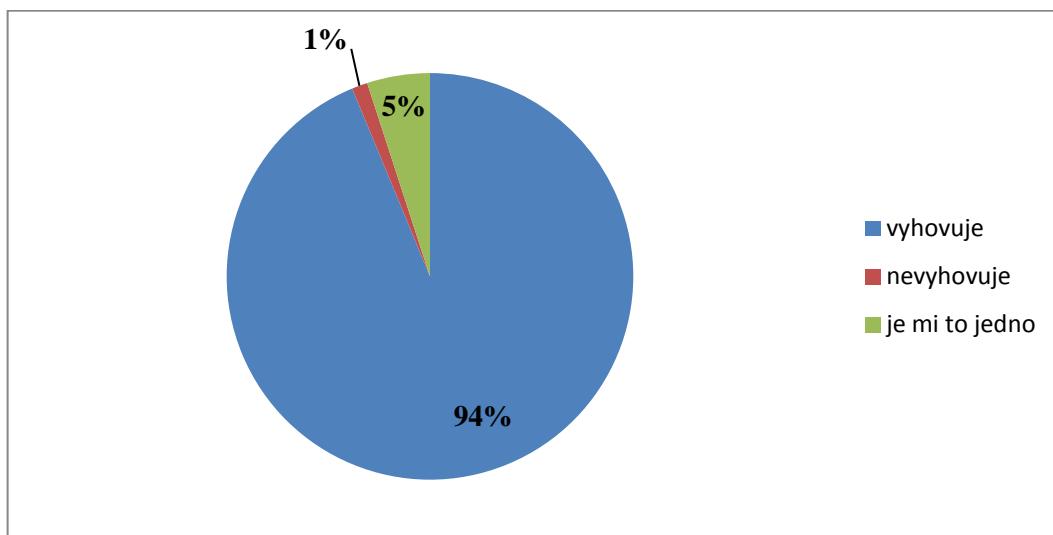
Graf č. 4: Pravidelná účast na akcích MŠ

Položka číslo 5: U této položky označili respondenti, jakým způsobem se nejčastěji dovídají informace o probíhající akci. Bylo zde možno označit více odpovědí. Nejčastěji se objevovala možnost z nástěnek v šatně, která byla zaznamenána 75 krát, na druhém místě byla volena možnost slovně od učitelky, a to 45 krát, možnost z webu byla vybrána 30 krát, varianta jinak byla uvedena 7 krát. Výsledky zaznamenává graf č. 5.

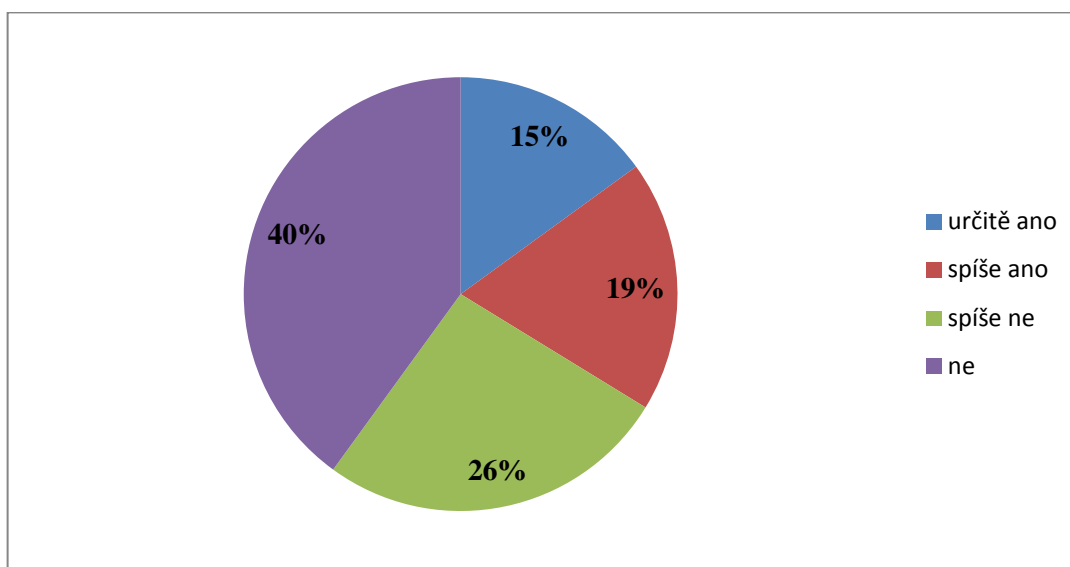
Graf č. 5: Zdroje informací o akcích MŠ

Položka číslo 6: Položka se vztahuje ke Školní vzdělávacímu programu „Poznáváme svět“, který podle výzkumu vyhovuje, 75 respondentům, což představuje 94%, 4 respondentům je jedno, jaký ŠVP je v dané mateřské škole (5%) a jako nevyhovující ho označil 1 respondent (1%). Odpovědi jsou znázorněny v grafu č. 6.

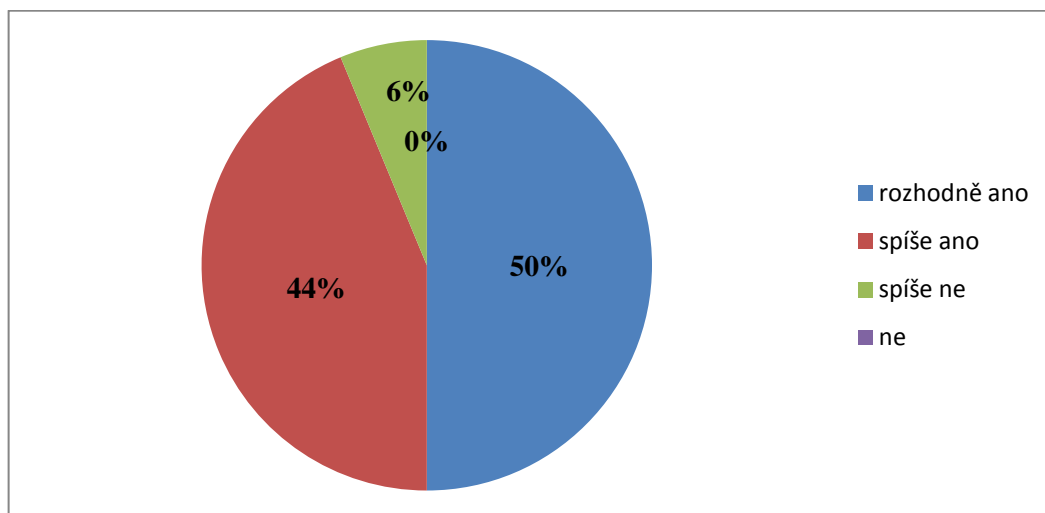
Graf č. 6: Spokojenost s ŠVP

Položka číslo 7: Zde se zaměřujeme na to, zda měl vliv ŠVP dané mateřské školy zaměřený na tradice vliv na výběr MŠ. 32 respondentů uvedlo, že ne, 21 respondentů uvedlo spíše ne, 15 respondentů vybralo odpověď spíše ano a 12 respondentů odpovědělo určitě ano. Odpovědi znázorňuje graf č. 7.

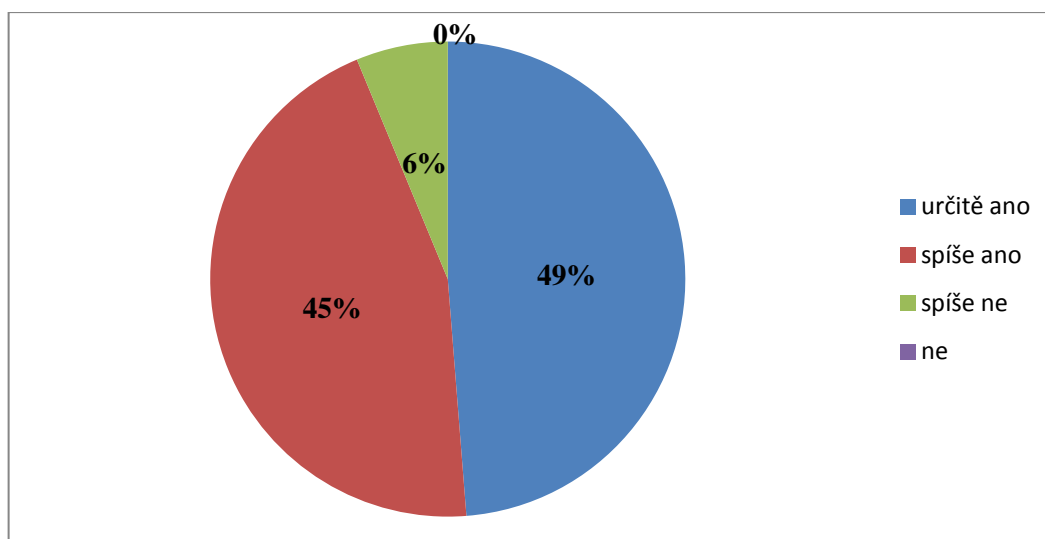
Graf č. 7: Vliv ŠVP na výběr mateřské školy

Položka číslo 8: Líbí se Vám, že mateřská škola nabízí dětem seznámení s méně známými tradicemi? 40 respondentů uvedlo možnost rozhodně ano, spíše ano uvedlo 35 respondentů, variantu spíše ne zvolilo 5 respondentů, variantu ne nezvolil žádný respondent. Odpovědi znázorňuje graf č. 8.

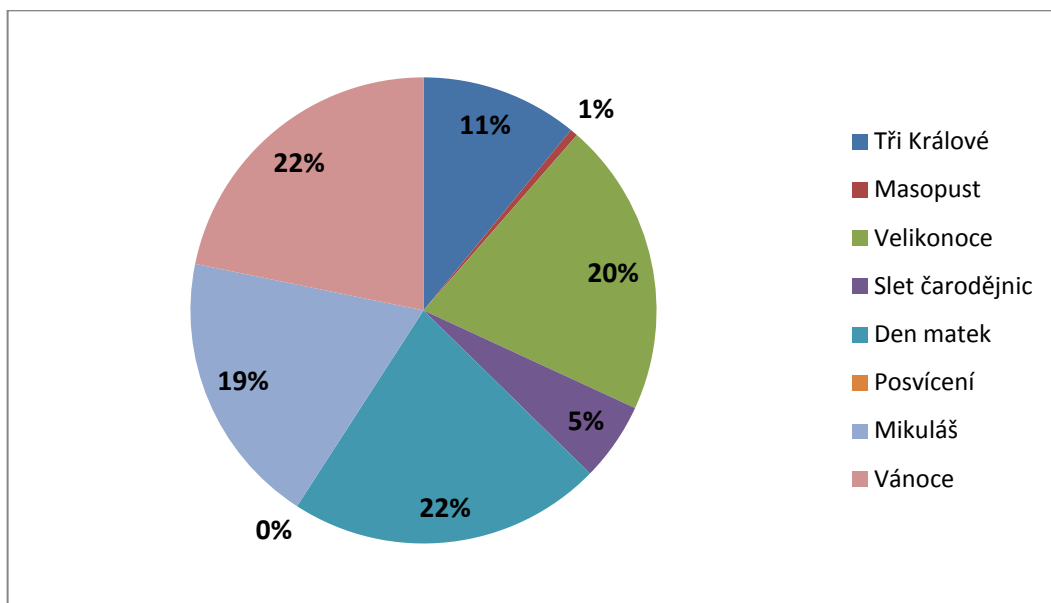
Graf č. 8: Méně známé tradice v ŠVP

Položka číslo 9: Myslíte si, že mají regionální tradice příznivý vliv na rozvoj Vašeho dítěte? 39 respondentů si myslí, že určitě ano, 36 respondentů zvolilo možnost spíše ano a 5 respondentů si myslí, že spíše ne. Variantu ne si nezvolil žádný respondent.

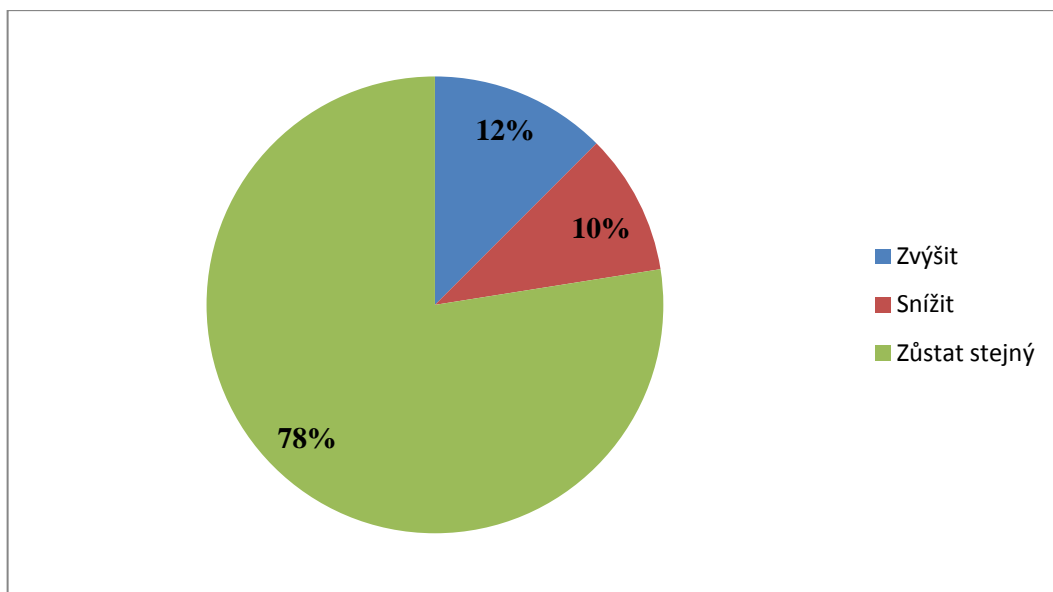
Graf č. 9: Vliv regionálních tradic na vývoj dítěte

Položka číslo 10: Označte, které tradice dodržujete doma nebo kterých se aktivně účastníte s Vaší rodinou: Tři Králové, Masopust, Velikonoce, Slet čarodějnic, Den matek, Posvícení, Mikuláš, Vánoce. Zde bylo možno výběru více variant. Všechny 80 respondentů slaví Vánoce a Den matek. 75 respondentů slaví Velikonoce, 70 respondentů označilo odpověď Mikuláš, 40 respondentů oslavuje Tři Krále, 20 respondentů chodí na slet čarodějnic, 2 respondenti uvedli, že slaví Masopust. Posvícení se zde neobjevilo ani u jednoho respondenta. Výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 10.

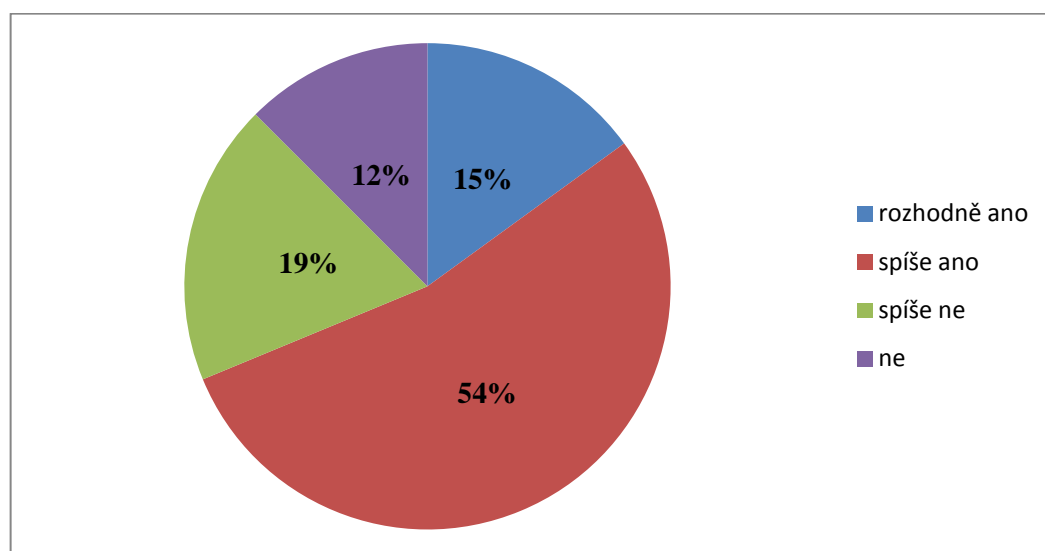
Graf č. 10: Četnost oslavy vybraných tradic

Položka číslo 11: Počet akcí zaměřených na regionální tradice, které se v mateřské škole slaví, by se měl podle 10 respondentů zvýšit, 8 respondentů by počet snížila a zbylých 62 respondentů by nechala počet stejný. Výsledky zaznamenává graf č. 11.

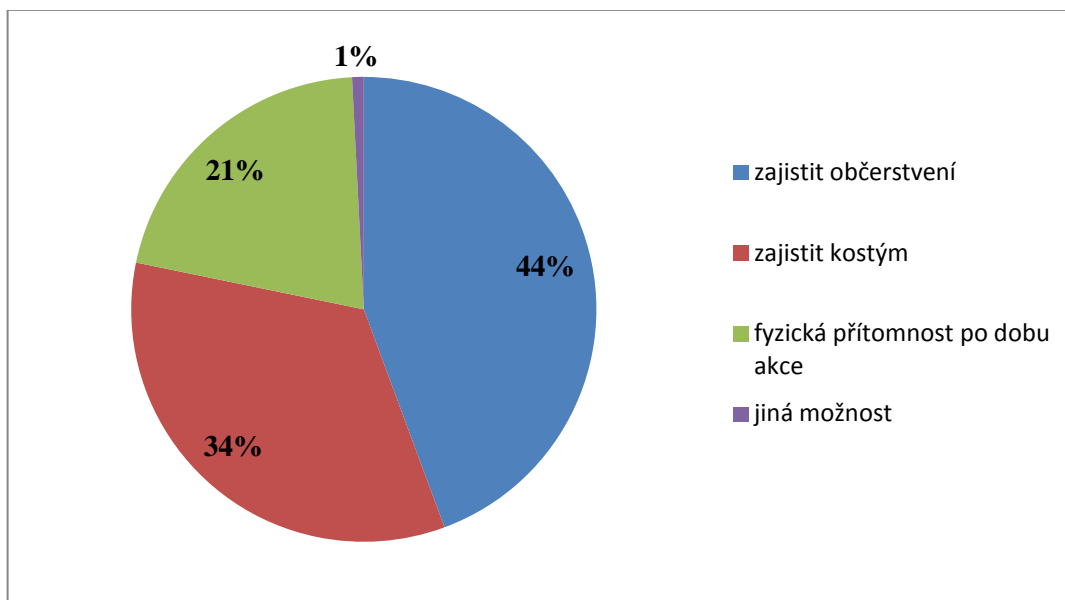
Graf č. 11: *Názor na počet akcí zaměřujících se na regionální tradice*

Položka číslo 12: Chci se aktivněji zapojit do činností mateřské školy zaměřených na regionální tradice. Variantu rozhodně ano zvolilo 12 respondentů (15%), variantu spíše ano označilo 43 respondentů (54%), spíše ne zvolilo 15 dotázaných (19%) a možnost ne zvolilo 10 dotázaných (12%). Výsledky zobrazuje graf č. 12.

Graf č. 12: *Vůle zapojit se do činností zaměřených na regionální tradice*

Položka číslo 13: Jakým způsobem byste se chtěl/a zapojit: Z nabízených možností byla v největší míře zastoupena položka Zajistit občerstvení, která se objevila 55 krát, na druhém místě se umístila položka Zajistit kostým pro dítě a to 42 krát, na třetím místě volili respondenti fyzickou přítomnost po dobu akce a to 26 krát, a varianta nechci se zapojit byla zvolena 5 krát, jiná možnost označil 1 z respondentů. Odpovědi jsou znázorněny v grafu č. 13.

Graf č. 13: Způsoby zapojení se

5.5 Ověření hypotéz

H1- Se spoluprací s mateřskou školou je více rodičů spokojených než nespokojených.

H1 se potvrdila na základě šetření dotazníku. Hypotéza souvisí s otázkou č. 2, kde hodnotili respondenti spolupráci s mateřskou školou. Kladně odpovědělo 94% rodičů. K dobré spolupráci přispívá i spokojenost rodičů s informovaností u akcí MŠ a účast na pravidelných akcích MŠ.

H2- Školní vzdělávací program zaměřený na regionální tradice rodičům více vyhovuje, než nevyhovuje.

H2 se potvrdila. Na základě výzkumu jsme zjistili, že Školní vzdělávací program „Poznáváme svět“ vyhovuje, 75 respondentům, což představuje 94%. Většina rodičů vidí jako přínos,

že se jejich dítě díky ŠVP seznamuje s méně známými tradicemi. Tradice v ŠVP vidí rodiče jako přínos pro své děti. Počet akcí v ŠVP, zaměřených na tradice se zdá rodičům dostačující.

H3- Do akcí mateřské školy zaměřené na regionální tradice se více rodičů chce aktivněji zapojit, než nechce.

H3 se potvrdila. Hypotéza souvisí s otázkou č. 12, u které označilo variantu rozhodně ano 12 respondentů (15%), variantu spíše ano označilo 43 respondentů (54%). Kladně se vyjádřilo dohromady 55 rodičů, což je 69%. Nejčastěji se chtějí rodiče zapojit chystáním občerstvení, tvorbou kostýmu, a aktivní účastí na akci s dítětem.

Na základě ověření hypotéz jsme splnili dílčí cíle výzkumu a zjistili jsme, zda jsou rodiče spokojeni se spoluprací s mateřskou školou, jestli rodičům vyhovuje školní vzdělávací program dané mateřské školy zaměřený na regionální tradice a zda by rodiče uvítali aktivnější zapojení do činností mateřské školy zaměřené na regionální tradice.

5.6 Diskuse k výsledkům výzkumu

Výzkumu se účastnila většina rodičů, jejichž děti chodí do vybrané mateřské školy více než jeden rok a dá se říci, že mateřskou školu tedy dobře znají. Jedná se o 65 respondentů z 80, což představuje 81%. Zbýlých 15 respondentů označilo, že jejich dítě dochází do MŠ prvním rokem, nicméně se s mateřskou školou mohli respondenti setkat v dřívějších letech, jestliže zde docházel starší sourozenec zmíněného dítěte. Pokud se zaměříme na dílčí cíl č. 1, konstatujeme na základě odpovědí u položky č. 2, že respondenti hodnotí spolupráci s mateřskou školou kladně, konkrétně 45 respondentů (56%) považuje tuto spolupráci za dobrou, 30 respondentů vidí spolupráci se školou jako velmi dobrou (38%) a zbylých 5 respondentů si myslí, že spolupráce mezi ním a mateřskou školou je špatná (6%). Základem spolupráce je dobrá úroveň komunikace, která se na základě odpovědí u položky č. 3 jeví jako dobrá, protože 42 respondentů odpovědělo na otázku, zda mají dostatek informací o akcích v mateřské škole, určitě ano, 35 respondentů uvedlo spíše ano. Překvapivé bylo, že pouze 3 respondenti nebyli s dostatkem informací o akcích MŠ spokojeni. Naopak nás vůbec nepřekvapilo, že nejvíce se rodiče dětí účastní pravidelně besídek a třídních schůzek a nejméně rodičů se účastní akcí, zaměřených na tradice. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že respondenti se nejčastěji dovídají informace o školních akcích z nástěnek v šatně (48%), na druhém místě z ústního podání učitelky (29%), 19% dotázaných uvedlo zdroj informací

web školy a 4% uvedlo jiný zdroj. Dále bylo dílčím výzkumným cílem č. 2 zjistit, v jaké míře jsou respondenti spokojeni s ŠVP dané mateřské školy. Většina respondentů uvedla, že jim ŠVP vyhovuje (94%), což můžeme považovat za překvapivě kladný výsledek. Pouze jeden respondent uvedl, že není spokojen a čtyřem respondentům je jedno, podle kterého ŠVP se dítě vzdělává. Za velmi překvapivé můžeme označit zjištění, že ŠVP zaměřený na tradice neměl vliv na výběr mateřské školy pro dítě. 53 respondentů (66%) odpovědělo záporně, pouze 37 respondentů (34%) odpovědělo kladně. Přesto se téměř všem respondentům ŠVP zaměřený na oslavy tradic líbí, kladně jej zhodnotilo 75 respondentů z 80. Podle 39 respondentů mají tradice určitě příznivý vliv na vývoj dítěte, 36 dotazovaných zvolilo variantu spíše ano a 5 dotazovaných si myslí, že tradice spíše nemají příznivý vliv na rozvoj dítěte. Položka číslo 10 sledovala, které z uvedených tradic dodržují respondenti ve své rodině. Nejčastěji zde byly podle očekávání zastoupeny známé, komerční svátky. Zjistili jsme, že všech 80 respondentů slaví Vánoce a Den matek, na druhém místě se umístily Velikonoce, které slaví 75 dotazovaných, za nimi se umístili Mikuláš, Tři Králové a slet čarodějnic. Méně rozšířený Masopust dodržují podle výsledků výzkumu 2 dotazovaní, tradice Posvícení se neobjevila u žádného respondenta. Položka číslo 11 zkoumala, zda rodičům vyhovuje počet akcí mateřské školy zaměřených na regionální tradice. Většina je s počtem akcí spokojena a chce se aktivněji zapojit do oslav regionálních tradic v mateřské škole, na což se zaměřoval dílčí cíl výzkumu č. 3. Poslední položka navazovala na položku číslo 12 a zjišťovala, jak konkrétně se chtějí respondenti zapojit do oslav regionálních tradic v mateřské škole. Nejčtenější byla odpověď zajistit občerstvení, na které se shodlo 55 respondentů. Druhou nejčtenější variantou zapojení bylo zajištění kostýmu pro dítě a to 42 krát. Na základě výsledků výzkumu můžeme konstatovat, že jsme zjistili, jaký mají rodiče názor na spolupráci rodiny a konkrétní mateřské školy v oblasti regionálních tradic. Výsledky výzkumu byly zohledněny při následné tvorbě projektu „Slavíme Masopust“.

6 PROJEKT „SLAVÍME MASOPUST“

Na základě výsledků mapování terénu byl vytvořen projekt „Slavíme Masopust“, který má za cíl aktivněji zapojit rodiče do oslav regionálních tradic v ŠVP a tím posílit spolupráci rodiny a mateřské školy K pojmu projekt se váže mnoho souvisejících pojmů. Jejich definice nejsou v současné době zcela jednoznačné, proto si pojdme vyložit základní pojetí pojmů, které se k projektování neodmyslitelně váží.

6.1 Vymezení pojmů projekt, projektová metoda, projektová výuka

6.1.1 Projekt

Obecně můžeme hovořit o projektu jako o plánu, který řeší konkrétní situaci, má na základě zjištěných skutečností stanovený cíl a vede k nějakému řešení. Nejprve musíme určit, k jakému cíli směřujeme, následně volíme cestu k naplnění cíle. (Prášilová, 2004)

Existuje několik typů projektu:

- a) Podle časové náročnosti: krátkodobý (trvá hodiny až dny), střednědobý (trvá několik dnů až měsíců), dlouhodobý (trvá několik měsíců až let)
- b) Podle šíře problematiky: v rámci jednoho předmětu, mezipředmětový, integrační
- c) Podle místa realizace: školní, domácí, kombinovaný
- d) Podle okruhu zapojených účastníků: třídní, školní, národní, mezinárodní
- e) Podle navrhovatele projektu: spontánní žákovský, uměle připravený, kombinovaný

(Trnová, 2012)

6.1.2 Projektová metoda

Jedná se o jednu z metod výuky, kde jsou děti v roli žáků vedeny k samostatnému zpracování určitého projektu a přitom získávají zkušenosti praktickými činnostmi a experimenty. Dle Prášilové (2004) bychom neměli zapomínat na vizi, jež v mateřské škole představuje konečný výsledek práce dětí. (Burkovičová, 2009)

Jako první vymezil projektovou metodu William Heard Killpatrick, který se opíral o pragmatické myšlenky Johna Deweye. Killpatrick učivo zpracoval formou projektu, který měl vycházet ze zájmu dětí a měl být přínosný pro jejich život. Chtěl odstranit u dětí strach ze školy, projektovou metodu považoval především za prostředek k formování charakteru dítěte, než metodu k nabývání nových poznatků. (Dvořáková, 2009)

6.1.3 Projektová výuka

Pro projektovou výuku je charakteristické vzdělávání dětí v edukačních projektech. Tyto projekty by měly mít komplexnější záměr a plán, který má široký praktický dosah. Významnou představitelkou v projektové výuce je Jitka Kašová, která začala tento typ výuky iniciovat na českých školách. (Burkovičová, 2009)

6.2 Vlastní projekt „Slavíme Masopust“

Projekt „Slavíme Masopust“ vychází ze Školního vzdělávacího programu „Poznáváme svět“ a z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Realizace projektu proběhla během dvou týdnů v mateřské škole městského typu, jejíž školní vzdělávací program se zaměřuje na regionální tradice. Do projektu byla zapojena jedna třída s předškolními dětmi věkově homogenní a také zde hrálo důležitou roli zapojení rodičů zmíněných dětí.

6.2.1 Cíle projektu

Cílem projektu bylo zapojit rodiče do příprav oslavy Masopustu a tím naplnit cíl diplomové práce- posílit spolupráci rodiny a školy prostřednictvím regionálních tradic.

Dílčí cíle projektu pro dítě dle RVP PV

- a) Vzdělávací oblast Dítě a jeho tělo: Rozvíjení pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka)
- b) Vzdělávací oblast Dítě a jeho psychika

Jazyka řeč: Rozvíjení řečových schopností a jazykových dovedností (vnímání, porozumění) i produktivních (mluvního projevu, vyjadřování)

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace: Rozvíjení, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, rozvoj paměti a pozornosti

Sebepojetí, city, vůle: Rozvíjení poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit

c) Vzdělávací oblast Dítě a ten druhý: Rozvíjení interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních

d) Vzdělávací oblast Dítě a společnost: Seznámení se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije

e) Vzdělávací oblast Dítě a svět: Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti s lidmi, společností

6.2.2 Hlavní záměr projektu

Hlavním záměrem projektu „Slavíme Masopust“ bylo zapojit rodiče do příprav oslavy Masopustu v mateřské škole, do které jejich dítě dochází. Z pohledu dětí bylo hlavním záměrem seznámit se s tradicí oslavy Masopustu jak ze stránky teoretické, tak ze stránky praktické. Děti by měly získat nové znalosti o Masopustu, naučit se k tématu básně, písně a taneček, který by měly následně předvést před ostatními třídami mateřské školy.

6.2.3 Postup

1. týden	2. týden	
Nácvik básní, písní a tanečku na masopustní vystoupení	PONDĚLÍ	Masopustní lidová říkadla, písně
	ÚTERÝ	Seznamování s tradičními lidovými řemesly
	STŘEDA	Výroba masopustních masek
	ČTVRTEK	Povídání proč slavíme Masopust

	PÁTEK	Akce Masopustní veselice, vystoupení, hodování
--	-------	---

Tabulka č. 1: Postup projektu

6.2.4 Realizace

V prvním týdnu byly děti motivovány tím, že se blíží Masopust, a že ho oslavíme tak, jako za starých časů naše babičky a naši dědečkové, tancem, zpěvem, hodováním...prostě se vším všudy. Začali jsme se s dětmi učit básně a písně k Masopustu, také jsme se naučili jeden taneček. Vše předvedeme za týden na akci celé mateřské školy. Děti se na vystoupení začaly těšit, povídaly si o něm.

Básně

Raduj se, kmotře Dvořáku, budem veselí.

Bude u nás Masopust už příští neděli.

Vola jsme už zabili, prasata jsme pobili,

čtyři husy náležitě jsme vykrmili.

Přijď, ty kmotře, i s kmotříčkou v neděli ráno.

Já vás zvu na Masopust, bude vám přáno.

Masa dost a jitrnic, jelita a ještě víc,

Do jídla nebude scházet, věř mi, kmotře, nic.

(Šottnerová, 2008)

Jemine, domine, masopust pomine,

jemine, domine, masopust pryč!

Masopust přestane, růženec nastane,

Jemine, domine, masopust pryč!

(Šottnerová, 2008)

Píseň

Když jsem já sloužil- zpěv s ukazováním, využití demonstračních obrázků domácích zvířat. Celý text písně je v příloze č. 3: Píseň Když jsem já sloužil.

Aby si děti píseň lépe zapamatovaly píseň, bylo využito pantomimického napodobování, které děti při zpěvu písně předváděly. Vždy, když se objevily následující části písně, předváděly je děti následovně:

A ty boty do roboty	- ukázat na boty
A ten vůl jako kůl	- udělat rohy
A ta kráva mléko dává	- předvádět dojení
A to tele hubou mele	- obkroužit pusu prstem
A ten vepř jako pepř	- pomyslné pepření
A ta husa chodí bosa	- ukázat na nohy
A ta kačka bláto tlačká	- přešlapování na místě
a to kuře krákoře běhá po dvoře	- vytvořit křídélka z rukou
má panenka stele postel v komoře.	- pomyslně stlát postel

Některé děti si pletly posloupnost zvířat, která se v písni objevují, proto byly využity demonstrační obrázky domácích zvířat, které jsou běžné dostupné v MŠ. Zpočátku obrázky ukazovala postupně učitelka a děti podle nich zpívaly, poté ukazovaly obrázky samotné děti. Bylo vybráno vždy jedno dítě, které mělo mít obrázek vybraného zvířete, až nastala v písni doba, kdy následovala sloka o daném zvířeti, dítě položilo obrázek vybraného zvířete před půlkruh, ve kterém děti zpívaly.

Dětem byla také vysvětlena slova z básní a písni, kterým nerozumí, neznají je.

(Zdroj: Já písnička+ vlastní námět)

Druhý týden proběhl následovně:

Pondělí: „Masopustní lidová říkadla a písně“

Děti opakovaly básně na vystoupení, naučily se novou píseň s tanečkem, cílem dne bylo sladit pohyb se zpěvem. Kromě dětí byli o masopustní veselici informovaní také rodiče, kteří byli formou plakátu požádáni o možnosti přinést pro děti na páteční hodování nějakou

tradiční masopustní dobrotu (například klobása, kobliha). Dále byli rodiče prostřednictvím plakátu požádáni, aby donesli kostým pro děti (chlapci- bílé triko, dívky- jakoukoli sukni a bílé triko. Cílem dne bylo tedy i informovat rodiče o masopustní veselici a požádat je o občerstvení a kostým na akci.

Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku- zpěv písně, hra na rytmická dřívka, tanec

Rá - da__, rá - da, můj zla - tej Hon - zí - čku, rá - da__, rá - da,
 rá - da tě mám. Je - li pak to__ - prav_ - da, že mě máš
 tak__ rá__ da? Rá - da__, rá - da, rá - da tě mám.

Obrázek č. 1: *Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku*, zdroj: www.eamos.cz

Úterý: „Kdo kdysi slavil masopust, aneb kdo byl kovář, oráč, mlynář“

Děti si ráno prohlížely obrázky různých povolání, rozhovor nad obrázky- kdo je na obrázku, co dělal, zda jeho povolání vidíme i v dnešní době. V ranním kruhu byly děti dotazovány, zda si rodiče četli informační leták v šatně a jestli přinesou na pátek nějakou dobrotu a zda mají doma děti požadované oblečení. Většina dětí odpověděla kladně a prozradila nám, co jim rodiče na pátek donesou. Dále byl veden rozhovor o lidech, kteří kdysi masopust slavili a o jejich povoláních. Následně si děti postavily z kostek pekařství a uzenářství, hrály námětovou hru na pekařství a uzenářství s využitím obrázku jídel, které malovaly tuší. Při pobytu venku jsme navštívili pekařství a uzenářství, kde nám paní prodavačky představily některé výrobky na prodejním pultě. Před obchodem se snažily děti přečíst písmena, některé děti i celý název obchodu. Cílem dne bylo seznámení s tradičními řemesly.

Středa: „Masopustní masky“

Povídali jsme si s dětmi o masopustních maskách (z knihy Šottnerová, 2008), děti si vytvořily masky zvířat podle šablony (kůň, kocour, prase, medvěd). Masky se velmi povedly, nechali jsme je zatavit folií a zdobí nám třídu. Cílem dne bylo vyrobení masky.

Čtvrtek: „Proč slavíme Masopust?“

Tento den už byly děti nedočkavé na páteční školní akci. Proběhl společný rozhovor na téma masopust- jak se slaví, jaké je tradiční jídlo, maska, kdy se slaví, co znamená význam slova. K pochopení významu slov „maso“ a „půst“ jsme hráli pohybovou hru. Když řekla učitelka slovo „maso“, děti pobíhaly po herně. Když učitelka řekne „půst“, děti se zastaví. Děti si díky této hře zapamatovaly pojem „půst“ ve smyslu, že něco končí (omezujeme konzumaci masa). Cílem bylo osvojení elementárních poznatků o Masopustu.

Pátek: „Masopustní veselice“- vyvrcholení projektu

Děti si ráno připravovaly občerstvení, které donesly na společný stůl, pomáhaly prostřít, uspořádat židle ke spojeným stolům, abychom mohli hodovat všichni společně. Rodiče se do projektu zapojili, všechny děti měly požadované oblečení a všichni rodiče donesli občerstvení. Někteří tatínci se přiznali, že zapoměli na občerstvení a šli ještě ráno do pekárny koupit něco na společnou hostinu. Rodiče donesli i domácí klobásy, které děti dávaly na nakrájený rohlík jako jednohubky. Občerstvení od rodičů bylo tolik, že jsme zrušili odpolední svačinu dětí a místo toho měly děti „hody“ i odpoledne. Po dopolední svačině, jsme stihli ještě nacvičit připravené vystoupení a následně jsme se sešli s ostatními třídami v tělocvičně, kde každá třída předvedla svůj program a společně jsme si o masopustu popovídali. Poté následovala hostina. Cílem dne byla aktivní účast na masopustní veselici, jak pro děti, tak pro rodiče. Slavnostní den doplňuje fotodokumentace v příloze č. 3: Fotodokumentace k projektu, která byla pořízena se souhlasem zákonných zástupců dětí.

6.2.5 Vyhodnocení projektu

Projekt byl uskutečněn s cílem zapojit rodiče do příprav masopustu a tím posílit spolupráci rodiny a mateřské školy. Všichni rodiče se zapojili, projekt měl přínos jak pro mateřskou školu, tak i pro děti, které si osvojily díky projektu nové znalosti, dovednosti k české tradici masopust. Projekt podle následujících rozhovorů také inspiroval kolegyně a vedení mateřské školy, hodnotím jej celkově jako zdařilý.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na posílení spolupráce rodiny a školy prostřednictvím regionálních tradic. V teoretické části bylo cílem popsat regionální tradice v jednotlivých ročních obdobích a pojmy, které s nimi souvisejí, dále byla vymezena oblast, ve které jsme regionální tradice popisovali, kterou bylo město Frýdek-Místek. V diplomové práci byla zmíněna a rozebrána existence tradic v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, především v klíčových kompetencích a ve vzdělávacích oblastech. Zabývali jsme se významnými a důležitými činiteli, kteří se podílejí na spolupráci rodiny a mateřské školy

Následovala část empirická, jejímž cílem bylo ověřit, zda by byli rodiče nakloněni aktivnější spolupráci s mateřskou školou při oslavách regionálních tradic. Empirická část proběhla formou výzkum, u kterého bylo využito kvantitativní metody dotazníku, který zkoumal spolupráci rodiny a mateřské školy v rámci regionálních tradic z pohledů rodičů dětí vybrané mateřské školy. V dotazníku byly stanoveny tři hypotézy, které se potvrdily (viz kapitola 5.5 Ověření hypotéz).

V praktické části bylo cílem navrhnout projekt, který by aktivněji zapojil rodiče do oslav regionálních tradic v ŠVP a tím by posílil spolupráci rodiny a mateřské školy. Projekt také seznamoval předškolní děti s tradicí masopustu. Realizace projektu se zdařila a cíl diplomové práce posílit spolupráci rodiny a školy prostřednictvím regionálních tradic byl naplněn. Projekt se zapojením rodičů oslovil kromě kolegyň také vedení mateřské školy. Na základě projektu se změnil školní vzdělávací program mateřské školy, kde byl projekt realizován. Jedná se o větší míru aktivní účasti rodičů na akcích mateřské školy zaměřených na regionální tradice. Aktivnější účast rodičů na programu mateřské školy je dnes jakýmsi trendem, který by měl všem stranám přinést něco pozitivního a užitečného.

Seznam použité literatury

- ADAMEC, T. *Frýdek-Místek*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-314-3.
- BESTAJOVSKÝ, M. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovní ruce- Jaro*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0160-6.
- BESTAJOVSKÝ, M. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovní ruce- Podzim*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0415-X.
- BESTAJOVSKÝ, M. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovní ruce- Zima*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0476-1.
- BURKOVIČOVÁ, R. *Pedagogické projektování a prezentace pedagogického projektu v učitelství pro mateřské školy*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-538-6.
- BUZEK, L. a kol. *Okres Frýdek-Místek*. Praha: Geodetický a kartografický podnik v Praze, 1986.
- ČASTORÁL, Z. *Tvůrčí přístup při tvorbě bakalářských a diplomových prací*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2012. ISBN 978-80-7452-025-9.
- DVOŘÁKOVÁ, M. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9.
- FAJKOŠ, D. *Kapitoly z historie Moravy a Slezska*. Javor Morava s.r.o, 2012. ISBN 978-80-260-3433-9.
- FROLEC, Václav. *Prostá krása*. Praha: Vyšehrad, 1984. ISBN 33-684-84.
- Frýdek-Místek*. Frýdek-Místek: Okresní vlastivědné muzeum, 1983.
- GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria publishing, 1992. ISBN 80-85605-28-7.
- GROHMANN, J. *Pověry a obyčeje v Čechách a na Moravě*. Praha: Nakladatelství PLOT, 2010. ISBN 978-80-7428-050-4.
- HARTL, P; HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5
- HOSÁK, L. *Historický místopis země Moravsko-slezské*, Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1225-7.

- CHRÁSKA, M. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1367-1.
- JÁNSKÝ, P., DVOŘÁK, L. *Já, písnička*. Cheb: Music Cheb, 1994. ISBN 80-85925-01-X.
- JUŘÁK, P. *Frýdek-Místek*. Frýdek-Místek: Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, 2002. ISBN 80-861-166-09-0.
- KOTÁSEK, J. *Nejstarší dějiny Frýdku*. Frýdek-Místek: Matice slezská, 2008.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008, 200 s. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KRAUS, J. *Nový akademický slovník cizích slov*, Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1415-3.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRBA, J. *Obyčeje a lidové tradice na Valašsku v rámci církevního a hospodářského roku*. Valašské Meziříčí: Český svaz ochránců přírody, 2008.
- Kronika města Frýdku-Místku*. Státní okresní archiv Frýdek-Místek
- LANGHAMMEROVÁ, J. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.
- LANGHAMMEROVA, J. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny, 2004, ISBN 80-710-6525-0.
- LINHART, F. *Kniha o Místku*. Příbor: Moravia, 1929.
- LINHART, F. *Místecký okres*. Brno: Musejní spolek, 1915.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Vyhláška č. 43/2006 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. Dostupné na: http://aplikace.msmt.cz/PDF/MJVyhlaska43_2006Sb.pdf ,(online 16. listopadu 2014).
- MOTLOVÁ, M. *Český rok od jara do zimy*. Praha: Fortuna Libri, 2010. ISBN 978-80-7321-522-4.
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Jaro v mateřské škole*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-210-6.

- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Léto v mateřské škole*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-245-9.
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Podzim v mateřské škole*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-267-X.
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Zima v mateřské škole*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-268-8.
- Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýpátý díl*. Praha: Argo, 2001, ISBN 80-7185-439-5.
- PETER, V. *Pozdrav z Frýdecko-Místecka*. Frýdek-Místek: VAPE, 1997.
- PETRUSEK, M. a kol. *Velký sociologický slovník. Sv.2, P-Z*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- POLÁŠEK, J. *Novodobí podnikatelé. Frýdek-Místek a okolí*. Liberec, 1998.
- POLÁŠEK, J. *Zámek ve Frýdku-Místku*. Frýdek-Místek: Muzeum Beskyd, 2000.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Projektování v mateřské škole*. Olomouc: Hanex, 2004. ISBN 80-85783-44-4.
- PROCHÁZKA, V. *Příruční slovník naučný IV. díl*. Praha: Československá akademie věd, 1967. ISBN 21-047-67.
- PROCHÁZKOVÁ, P. *Vánoční obyčeje*. Frýdek Místek: Muzeum Beskyd, 1994.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- RŮŽIČKA, J. *Život a zvyky slovanských národů*. Praha: Gustav Petřů, 1924.
- SALAJKA, M. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky*. Praha: Victoria Publishing, 1994. ISBN: 80-855865-47-5.
- SAMEK, B. *Umělecké památky Moravy a Slezska I, sv. A/I*. Praha, 1994.
- SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004. ISBN 80-870-0000-5.

- SMOLKOVÁ, T. *Slavíme s dětmi svátky*. Velké Bílovice: TeMi, 2009. ISBN 978-80-87156-40-7.
- STAŇKOVÁ, J. *Lidové umění z Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Panorama, 1987.
- Školní vzdělávací program „Poznáváme svět“
- ŠOTTNEROVÁ, D. *Jaro*. Olomouc: Rubico, 2007. ISBN 978-80-7346-074-7.
- ŠOTTNEROVÁ, D. *Léto a podzim*. Olomouc: Rubico, 2006. ISBN 80-7346-066-1.
- ŠOTTNEROVÁ, D. *Lidové tradice*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-9.
- ŠOTTNEROVÁ, D. *Velikonoce*. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.
- ŠRÁMEK, R. a kol. *Slezsko a severovýchodní Morava jako specifický region*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1997. ISBN 80-7042-482-6.
- TINKOVÁ, E. *České svátky a tradice*. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. ISBN 978-80-7402-078-0.
- TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.
- TOUFAR, P. *Český rok na vsi a ve městě. Leden- srpen*. Třebíč: Vydavatelství Akcent, 2004. ISBN 80-7268-276-8.
- TOUFAR, P. *Český rok na vsi a ve městě. Září- prosinec*. Třebíč: Vydavatelství Akcent, 2004. ISBN 80-7268-277-6.
- TRNOVÁ, E. *Základy kvalitní projektové výuky*. Brno: Lipka, 2012. ISBN 978-80-87604-18-2.
- TROUFAR, P. *Velikonoce*. Třebíč: Akcent, 2001. ISBN 80-7268-129.
- VEČERKOVÁ, E. *Rok v lidových obyčejích a slavnostech*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2009. ISBN 978-80-7028-350-9.
- VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje: aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. České Budějovice: Dona, 2005. ISBN 80-732-2075-X.
- ZÍBRT, Č. *Veselé chvíle v životě lidu českého*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-624-7.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Postup projektu

Zdroj: Vlastní sestavení

Seznam grafů

Graf č. 1: Doba navštěvování MŠ

Graf č. 2: Míra spokojenosti spolupráce s MŠ

Graf č. 3: Informovanost o akcích MŠ

Graf č. 4: Pravidelná účast na akcích MŠ

Graf č. 5: Zdroje informací o akcích MŠ

Graf č. 6: Spokojenost s ŠVP

Graf č. 7: Vliv ŠVP na výběr mateřské školy

Graf č. 8: Méně známé tradice v ŠVP

Graf č. 9: Vliv regionálních tradic na vývoj dítěte

Graf č. 10: Četnost oslavy vybraných tradic

Graf č. 11: Názor na počet akcí zaměřujících se na regionální tradice

Graf č. 12: Vůle zapojit se do činnosti zaměřených na regionální tradice

Graf č. 13: Způsoby zapojení se

Zdroj: Vlastní sestavení

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Píseň Když jsem já sloužil

Příloha č. 3: Fotodokumentace k projektu

Příloha č. 4: Formulář- Souhlas s použitím fotografií dítěte pro účely diplomové práce

Seznam použitých zkratek

MŠ: Mateřská škola

RVP PV: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ŠVP: Školní vzdělávací program

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den,

Chci Vás poprosit o vyplnění krátkého dotazníku, který je součástí výzkumu mé diplomové práce. Dotazník se týká spolupráce mezi rodinou a mateřskou školou, která se zaměřuje na dodržování regionálních tradic. Pokud není uvedeno jinak, označte pouze jednu z nabízených možností.

Předem děkuji,

Bc. Lucie Hanzlová, studentka Univerzity Palackého v Olomouci, obor Předškolní pedagogika

1. Danou mateřskou školu navštěvuje Vaše dítě:

- a) 0-1 rok
- b) 1-2 roky
- c) 2-3 roky
- d) 3 a více let

2. Spolupráci s mateřskou školou hodnotím jako:

- a) velmi dobrou
- b) dobrou
- c) špatnou

3. Jako rodič mám dostatek informací o akcích v mateřské škole:

- a) Určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

4. Kterých akcí mateřské školy se pravidelně účastníte?

(možnost označit více variant)

- a) Třídní schůzky
- b) Besídky
- c) Akcí zaměřených na tradice

5. Informace o probíhající akci se dovídám nejčastěji:

(možnost označit více variant)

- a) z nástěnek v šatně
- b) z webu
- c) slovně od učitelky
- d) jinak

6. Školní vzdělávací program „Poznáváme svět“, který je zaměřený na regionální tradice Vám:

- a) vyhovuje

- b) nevyhovuje
- c) je mi to jedno

7. Mateřskou školu jsem pro své dítě vybral/a z důvodu zaměření Školního vzdělávacího programu na regionální tradice:

- a) Určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

8. Líbí se Vám, že mateřská škola nabízí dětem seznámení s méně známými tradicemi?

- a) Rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

9. Myslíte si, že mají regionální tradice příznivý vliv na rozvoj Vašeho dítěte?

- a) Určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

10. Označte, které tradice dodržujete doma nebo kterých se aktivně účastníte s Vaší rodinou: (možnost označit více variant)

- a) Tři Králové
- b) Masopust
- c) Vynášení Moreny
- d) Velikonoce
- e) Slet čarodějnic
- f) Den matek
- g) Posvícení
- h) Mikuláš
- ch) Vánoce

11. Počet akcí zaměřených na regionální tradice, které se v mateřské škole slaví, by se měl:

- a) zvýšit
- b) snížit
- c) zůstat stejný

12. Chci se aktivněji zapojit do činností mateřské školy zaměřených na regionální tradice:

- a) Rozhodně ano
- b) spíše ano

- c) spíše ne
- d) ne

13. Jakým způsobem byste se chtěl/a zapojit:

(možnost označit více variant)

- a) Zajistit občerstvení
- b) zajistit kostým pro dítě
- c) být s dítětem po celou dobu trvání akce
- d) nechci se zapojit
- e) jiná možnost

Příloha č. 2: Píseň Když jsem já sloužil

*1. Když jsem já sloužil to první léto,
vysloužil jsem si kuřátko za to.
A to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*2. Když jsem já sloužil to druhé léto,
vysloužil jsem si kachničku za to.
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*3. Když jsem já sloužil to třetí léto,
vysloužil jsem si husičku za to.
A ta husa chodí bosa,
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*4. Když jsem já sloužil to čtvrtý léto,
vysloužil jsem si vepřika za to.
A ten vepř jako pepř,
A ta husa chodí bosa,
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*5. Když jsem já sloužil to pátý léto,
vysloužil jsem si telátko za to.
A to tele hubou mele,
A ten vepř jako pepř,
A ta husa chodí bosa,
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*6. Když jsem já sloužil to šestý léto,
vysloužil jsem si kravičku za to.
A ta kráva mléko dává,
A to tele hubou mele,
A ten vepř jako pepř,
A ta husa chodí bosa,
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*7. Když jsem já sloužil to sedmý léto,
vysloužil jsem si volečka za to.
A ten vůl jako kůl,*

*A ta kráva mléko dává,
A to tele hubou mele,
A ten vepř jako pepř,
A ta husa chodí bosa,
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*8. Když jsem já sloužil to osmý léto,
vysloužil jsem si botičky za to.
a ty boty do roboty,
A ten vůl jako kůl,
A ta kráva mléko dává,
A to tele hubou mele,
A ten vepř jako pepř,
A ta husa chodí bosa,
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka pláče doma v komoře.*

*9. Když jsem já sloužil poslední léto,
vysloužil jsem si děvčátko za to.
to děvčátko jak poupátko,
a ty boty do roboty,
A ten vůl jako kůl,
A ta kráva mléko dává,
A to tele hubou mele,
A ten vepř jako pepř,
A ta husa chodí bosa,
A ta kačka bláto tlačká
a to kuře krákoře běhá po dvoře,
má panenka stele postel v komoře.*

Zdroj: zpěvník Já, písnička, str. 33

Příloha č. 3: Fotodokumentace k projektu

Zdroj: vlastní fotografie

SOUHLAS S POUŽITÍM FOTOGRAFIÍ DÍTĚTE PRO ÚČELY DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno dítěte:

Souhlasím s použitím fotografií výše uvedeného dítěte pro účely diplomové práce Lucie Hanzlové s názvem Projekt na posílení spolupráce rodiny a školy prostřednictvím regionálních tradic. Jedná se o fotografie ze školní akce Masopust ve školním roce 2014/2015.

Ve Frýdku-Místku, dne..... Podpis zákonného zástupce.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Lucie Hanzlová
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Petrová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Projekt na posílení spolupráce rodiny a školy prostřednictvím regionálních tradic
Název v angličtině:	Project to strengthen cooperation between family and school through regional traditions
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá spoluprací rodiny a mateřské školy prostřednictvím regionálních tradic. V teoretické části jsou popsány tradice a město Frýdek-Místek, ve kterém se mateřská škola nachází. Dále jsou zde popsány pojmy zabývající se spoluprací rodiny a mateřské školy. V empirické části zjišťujeme výzkumným šetřením, jestli se rodiče chtějí aktivněji zapojit do oslav tradic v mateřské škole. Součástí diplomové práce byl také projekt, do kterého se měli zapojit rodiče.
Klíčová slova:	Spolupráce, mateřská škola, rodina, regionální tradice, Frýdek-Místek, projekt
Anotace v angličtině:	This master thesis deals with the cooperation of family and kindergarten through regional traditions. In the theoretical section you will find the traditions and the town Frýdek-Místek where the kindergarten is located. Master thesis further describes the concepts connected with the cooperation of family and kindergarten. The empirical part includes a research, which try to find if parents want to actively participate in the celebration of traditions in kindergarten. The thesis including also a project in which it had to involve parents.
Klíčová slova v angličtině:	Cooperation, kindergarten, family, regional traditions, Frýdek-Místek, project
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník Příloha č. 2: Píseň Když jsem já sloužil Příloha č. 3: Fotodokumentace k projektu Příloha č. 4: Formulář- Souhlas s použitím fotografií dítěte pro účely diplomové práce
Rozsah práce:	76 stran
Jazyk práce:	Český